47ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 694 Կ. ՊՈԼԻՍ 6/19 ՕԳՈՍՏՈՍ 1903 ՇԱԲԱԹ 26 ՋԷՄԱԶԻԻԼ ԷՎՎԷԼ 1321 — 6 ԱՂԲԱԹՈՍ 1319

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅԼԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Պաղչէ Ալի Ֆատհէի, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն տրուիր։

Մանզումէի Էֆքիարը

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار
ارمنيجه بوى وسياسى غزته‌سى
صاحب امتيازى : اوهانس قريم
ادارهٔ خانه‌سى : باب عالى جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԲԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղ.	50 ղ.
Դաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	13 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ։
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մանաւանդ պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿԷ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՒՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՎԱՐԺԱՐԱՆԷՆ ՆԵՐՍ

(ԴԱՍԱԳԻՐՔԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋԸ)

Ո՛և է գործող կատարեալ գործ մը մէջտեղ հանելու համար պէտք է ունենայ իր գործիքները։ այսպէս արհեստաւորը իր մուրճն ու ուրագը, նկարիչը իր վրձինը, ճարտարապետը իր պրամարն ու հարմարաչափը, բանաստեղծը գիտցողի աչք և մտածողի թափանցողութիւնը, վարդապետը իր մտքի պաշարը և ոյժն ճոխացնելու տարերքը, և վերջապէս վարժապետն ալ իր դասագիրքերը։ եթէ կ'ընդունինք որ ոչչափ վարպետը, նոյնչափ կամ քիչ մըն ալ աւելի գործիքն է անհրաժեշտ, գործի մը կատարելութեան, կրնանք ընդունիլ թէ ընտիր դասագիրքերու մը համար ալ ընտիր դասագիրքեր անհրաժեշտ են մեր վարժարաններուն մէջ, վարժարաններուն որոնց յղկելիք և ձեւի բերելիք նիւթերը — մտքերը — շատ աւելի նուրբ աշխատութեան կը կարօտին, քան ո՛և է արհեստաւորի ձեռքի գործը։ առաջինը հոգիով իսկ երկրորդը նիւթով կը զբաղին։ անհնար աշխատուած ո՛և է նիւթ կամ քիչ օգտակար կ'ըլլայ, կամ բոլորովին անպէտ, մինչդեռ անհնար և յոռի դասախօսուած միտքը անպէտ ըլլալէ զատ վնասակար ալ է։ ամէն կը հետեւի դասախօսութիւնը, որ արեւի պէս պայծառ ըմբռնուած ճշմարտութիւն մըն է։ Բայց նոյնչափ պայծառ ըմբռնուած չէ կ'երեւի դասագրքին կարեւորութիւնը զոր կրթութեան վէմը շարժող լծակին յենակէտը կարելի է կոչել։ Ու եթէ այս յենակէտը խախտուն հիմք ունի, կարելի է մակաբերել թէ որ ատոմանն լաւ պիտի կնայ շարժել վէմը։

Շատ հեղ աւելի ունեցած եմ դաւառական այս կամ այն քաղաքի վարժարաններուն մէջ տեսնելու, որ աշակերտ մը երկու, երեք և մինչեւ չորս տարի միեւնոյն ընթերցանութեան դասագիրքը կը գործածէ։ Զարմ տարի մէկ գրքի վրայ տառապիլ, թէ ոչչափ ճանճրալի բան կը դառնայ խեղճ տղուն՝ այս, ինքնին բացայայտ է։ և եթէ այս տեսակ մասամբ վարմատներու ազիտութենէն կը յառաջանայ, մասամբ ալ դասագրքի պակասութեան կը պատկանի։ Մենք տակաւին չունինք լեզուի (ընթերցանութեան) հինգամեայ կանոնաւոր յաջորդութեամբ ատոմանոթեալ ընթացքով դասագրքեր, միեւնոյն կամ տարբեր հեղինակներէ պատրաստուած։ Ասոնք իրարմէ այնպէս մը անջրպետուած են, որ մէկէն միւսը անցնելու ատեն անկարելի է որ չհարկադրուի ուսուցիչը աշակերտին մտքին ոստում մը ընել տալու։ եթէ Տ. Գեւոնդեանցի այս տեսութեամբ և իր տեսնին աքանչելի մանկավարժական մեթոտով պատրաստուած եռահատոր Մայրենի Լեզուները տեսնենք, պիտի չուարած մնանք թէ առանց թելը կտրելու իրար ետեւէ ինչ գրքեր ընտրելու է որ մին միւսին շարունակութիւնը ըլլայ օգտակարապէս։ Սակէ զատ միամեայ ընթացքի մը յատուկ դասագրքերու մէջ անդամ կը տեսնուի յաճախ նիւթերու անյարմար ու անվայելուչ յաջորդութիւն մը, անխմտմբէն նեռուած հոն ազատմանդն ուածուելը, քարն ու հողը ի միասին։ Զուտինք դասագրքերու կանոնաւոր յաջորդական ընթացք մը, որ ըլլայ երկրամեայ փորձառութեամբ, համաձայնեցուցած աշակերտի ֆիզիքական ու մտաւորական զարգացումին, ընտանեկան, ընկերական, բարոյական, անտեսական, գիտական ու բանաստեղծական գեղեցիկ կողմերով, խնամուած ոճով, համեղ և գիւրամարսելի ընթերցանութեամբ։ Այս յայտնի է թէ ընտիր դասագիրք մը վարժարան մը ընտրել է աշակերտին ձեռքը, բայց կը տեսնենք ընդհակառակն շատ անգամ որ մաքի խարտոց մ'է այն, և հրահանգները որ կը տրուին յաճախ ընթերցանութեան հատուածներուն, գրաւոր ըլլան անոնք թէ բերանացի, տղուն համար պարզապէս անմարսելի անուոնդ են, որովհետեւ հանուած չեն անոնք ընթերցանութեան կտորէն, ընտրացած չէ տակաւին մատղաշ միտքը զանոնք օգտակարապէս կիրարկելու, առանց ուսուցչին բացատրութեան երկար ժամանակ մը վատնելու։ Թող որ բացատրելէ ետք ալ անմարսելի կը մնայ, քանի որ կայ չուտնին վերը կարգացուած հատուածին հետ։ և ինչ կ'ըլլայ արդիւնքը, թութակորէն զոյ ընելու և գլուխդարձ բան չընելու յոռի դրութիւնը։ Տարիներ ամբողջ վարժարանին չէմը մաշեցնող տղաքներ, կը ձգեն զայն դուրս կ'ելնեն առանց հասարակ ադուր նամակ մը կարենալ գրելու։ Ալ մի՛ փնտռէք քնաւ, տղոյ դատողութեան մշակութիւնը։ Փոխանակ զարգացումի՝ ընթացումը իր ամուր դիրքը կատարած է հոն, մի՛ փնտռէք նաև գրպոցին դուրս ուսումը չարունակելու փափաքը այդ տղուն վրայ։ խմողուած քերականական կանոններ, հրահանգներու բարդ ի բարդ դէպքեր ապտնած են տղուն վառ միտքը, մատաղ հասողութիւնը, կրաւոտ երեւակայութիւնը և յառաջդիմութեան ոգին։ Ահա թէ ինչո՞ւ մեր ընթերցանութիւնը չատ ակար է ժողովրդեան խաւերուն քով։

Դասագրքերու այս ընդհանուր դիտողութիւնը նպատակ չունի երբեք այս կամ այն հեղինակի գործը դատապարտելու, քանի որ անոնց մասնաւոր աշխատանք տրուած է։ բայց փոխանակ այդ աշխատութիւնը վատնելով ոչինչէն բան մը դուցացնելու, աւելի ազէկ չ'ելլար արդէն աշխատուած գործերը կատարելագործել, բարեփոխելով, ճոխացնելով ու նպատակայարմար ընծայելով զանոնք տղոց։ Այսպէսով նախապէս եղած աշխատանք մը ո՛չ միայն փճանալու չդատապարտուիր, այլ ուրիշ աւելի ձեռնհասի մը աշխատութեամբ ա՛լ աւելի կատարեալ գործ մը կը դառնայ։ Նոր մը շինելու համար հինը բոլորովին նետելու չէ, քանի որ անոր մէջ կրնան գտնուիլ նորէն խիստ օգտակարաչափ ծառայելիք տարրեր։ Դառնալով ընթերցանութեան դասագրքերու գործածութեան, ատոնց լաւագոյնին պէտքը չատ աւելի կը շեշտուի ոչ միայն աշակերտին համար այլ վարժապետին, որ զայն պիտի մաքուցնէ տղուն, ուէրը պիտի դարձնէ անոր։ տղան հատուածի մը ընթերցանութեամբ ոչ միայն աչքով այլ և մտքով պիտի մերձի անոր իմաստին խորը։ վեր պիտի առնէ իւրաքանչիւր բառը ու քննէ անոր ընդհանուր ու տեղական իմաստները, ամբողջ ընթերցանութեան գաղափարը պիտի ամփոփէ կարճ խօսքերու մէջ, ապա մասերու բաժնէ նիւթը, դասաւորէ իրենց իմաստին համաձայն կապակցութեամբ ու յետոյ դարձեալ ընդլայնէ, այսինքն ընթերցանութեան հատուածը պէտք է նախագծին վերածէ, նախագիծը իր մասերաներուն, և երկու կողմէն ընդլայնէ զանոնք ու բաղդատէ ընտրելիներն՝ հանելով երկուքին տարբերութիւնը։

Ապա կ'անցնի բառերու տեսակին, կազմութեան, քերականական և ուղղագրական տեսակէտով, բառերու ընտանիքները, հոմանիշերն ու հականիշերը [illegible] թիւնները նոյն ինքն ուսուցչի ներկայութեան աւելի օգտակարապէս կը կատարուին քան գրքերու մէջ գրուած պարտականութիւններ առանձինն՝ աշակերտին ինքնօգնութեան թողուած։ Ինքնօգնութիւնը անհրաժեշտ է վարժարանին պարտականութեանց մէջ, բայց մտքին համապատասխան ըլլալու է այն։ այսպիսի վարժութիւններ բաւականաչափ ընել տալէ ետք միայն տղան ձգելու է ինքնօգնութեամբ ընելու նմանօրինակ աշխատութիւններ։ Վերեւ յիշուած ամէն վարժութիւններն ալ միեւնոյն ընթերցանութեան հատուածին վրայ չեն կրնար կատարուիլ անշուշտ։ Վարժութիւնները կը յարմարուին ընթերցանութեան նիւթին, և նիւթին համապատասխան գրաւոր պարապմունքներ կը հանուին աշակերտին առանձինն կատարելիք, բայց միշտ նիւթը լաւ կերպով եւ բազմակողմանի ուսումնասիրելէ ետքը։

Այսպէսով ուսանողը չձանձրանար ուսումէն, կը սիրէ իր դասը, կ'զգայ յառաջդիմութիւնը, կը զարգանայ օր աւուր, և միշտ կ'ոգեւորի ուսման փափաքով։ Եւ այն ատենն, դասագիրքը Հիէրոգլիֆներ ըլլալէ դադրելով կ'ըլլան մանկան մտքին ընտանի բարբառ մը, խօսուն ձայն մը, որուն կը փարի մանկան ըստրը եռանդով։ Դարձեալ կը կրկնենք, վերջացնելէ առաջ, պէտք է միանան դասագրքին, ուսուցչին ու ուսանողին տեսակէտները, որպէս զի աշակերտութեան ճամբան անխոչընդոտ յառաջանայ։ Ինչպէս ամէն զարի նոյնպէս և հայերէն ընթերցանութեան ուղիւղի դասին նպատակն ալ պէտք է ըլլայ մեակել միտքը, այնպէս, ինչպէս կը մնակէ երկրագործը իր արաբ, և այս նկատումով ալ պատրաստուած ըլլայ դասագիրքը։

ՏԻԳՐԱՆ Ա. Գ.

ՊԱՏԳԱԼԷ

ՀՐԵԱՆԵՐԸ ՎԱՆԻ ՄԷՋ

Վանէն դէպի հարաւային Արեւելք, երկու օրուան ճամբայ հեռու, բնական ըլլակի մը հարաւային կողքին վրայ կը գտնուի այս գիւղաքաղաքը, որ միւթէսարիֆլիք է իր 7—800 տուն բնակիչով, որոնց 280 տունը Հրեայ են։ Պաղչէ իր մէկ օրուայ ճամբայ միայն հեռու գտնուելով Պասքատանէ, առեւտրական կարեւոր յարաբերութիւններ ունի անոր, ինչպէս նաև Կէվէա ու Ջուլամերիկ գաւառներու հետ։ Պաղչէի մէջ կայ քաղաքի յատուկ օր մը (առաւելապէս չորեքշաբթի օրեր, որում [illegible] ու Հայ բաւական հոծ բազմութիւն մը կը խմբուին գիւղաքաղաքս, իրենց արմտեաց կամ խաղանց յատկացուած տարեկան մասը վաճառելու, և անոր դիմաց պէտքի ապրանքներ հայթայթելու, այնպէս որ այդ օրը, մէն մի խանութպան շաբաթուան մնացեալ օրերուն մէջ ընելիք առուտուրին չափ գրեթէ կրնայ ընել։ Առուտուրն ալ կը գտնուի առաւելապէս Հրեից ձեռք, որոնք անկէ զատ չեն ուզեր բնաւ ոչ մի բանով զբաղիլ, այնպէս որ կը պատմի թէ, եղած է միւթէսարիֆ մը, որ ջանացեր է ատոնց հողային կալուածներ ու արտարաք գնել տալու, բայց չէ յաջողած։ Իսկապէս ու Հայքը ևս կը պարպուին առաւելապէս երկրագործութեամբ և քիչի մըն ալ առուտուրով։ կան նաև 20—25 խանութ կօշկակար, դերձակ, երկաթագործ և արուեստաւորներ, ամէնքն ալ Հայ։

Հայերը ուսումնապէս չատ ետ մնացած են, այնպէս որ կարգալ գրել գիտցողները մատի վրայ կը համրուին, ասենք ալ բան դաստատուցոյս բացատրութեան «իրենց կապերը ինչպէս հաղորդ կը հանեն»։ ունին սորին նախակրթարան մը և փոքրիկ եկեղեցի մը, երկուքն ալ անհամանձելի վիճակի մէջ, որովհետեւ տեսչացի ազգայինները ո՛չ կարող են և ո՛չ ալ վարժուած այսպիսի հաստատութեանց վարա տալու։

Պաղչէի մէջ կը գտնուի նաև մին Զանչեանց որբանոցներէն, որ իրը գաւառական տեսար հաստատութիւն քանիցս գովուած է սոյն թերթի սիւնակներու մէջ։ Այս որբանոցը բանիերուն հոգաբարձութեան մը խնամոց ու ջանից ներքեւ, խիստ փայլուն ու գոհացուցիչ վիճակ մը ունի, այնպէս որ այդելու մեր ուրախ գնահատման արժանացած է միշտ։ Հոս պարտք կը համարիմ գովեստ ընելու հոգաբարձութեան պատուարժան ատենապետ Սահակ էֆ. Անդրանիկի, որ իրը տեղւոյս միակ հայ վաճառականը, իր չուկայի բաղմազբաղ ու ճոխ գործառութեանց մէջ ժամանակ կը գտնէ միշտ օգտակար ըլլալու որբանոցին թէ՝ բանիւ և թէ՝ գործով և որ ամէնէն աւելի յարգուած անձնաւորութիւնն է։

Յունիս 21—24ին կատարուեցան Որբանոցի Բ. տարեշրջանի հարցաքննութիւնները ի ներկայութեան Պաղչէի և հոսանց Աղբակի ծանօթ անձնաւորութեանց, մաքուր ու կոկիկ հագուած էին որբերը, որոնց հնչուն ձայնն ու աշխոյժ պատասխանները խիստ գոհ տպաւորութեան տակ թողին ներկաները։ — Այս որբանոցին երկու տարի ևս շարունակութիւնը, զոր Ս. Պատրիարքը ու Նպատակ պատկառելի Ցանձնաժողովը անօրինեցին, մեծ ուսանելիներ ու [illegible] ճառեց Աղբակի քաղաք ազգայիններուն։ Սակայն կը լսենք որ որբանոցին յատկացուած 12½ ոսկւոյ ամսաթոշակէն 2½ ոսկւոյ կրճատում մը եղեր է, մինչ այս տարի հացի գինը անցեալ տարուան հետ համեմատելով գրեթէ կրկին է, և որբանոցի մը ծախուց մէջ մեծ դումար մը բանողը հացն է։ Ասկէ զատ որբանոցի ուսումնական ճիւղին ալ աւելի զարի տարու համար Ֆարկ է օգնական ուսուցիչ մը ևս վարձել, որովհետեւ 30 որբ մէկ ուսուցչով կառավարել քիչ մը դժուար է։

Աղբակ, ինչպէս նաեւ Կէվէա, Ջիւլամերիկ ու Խոշաբ գաւառներու Հայ ազգ կրթական այս միակ հաստատութեան կ'արժէ քիչ մը հոգածութիւն ընծայել։

Սակն հայաբնակ գաւառ. ալ չնորհիւ Վհ. Կայսեր կրթասէր կառավարութեան, ունի իր գիւղական քանի մը դպրոցները, մինչ մեր այս գաւառները ասորին նախակրթարան մը իսկ չունին, և այս բանին իրը տխուր հետեւանք լինելով այս կողմերս չէ կարելի գտնել անհատ մը որ կարող լինի թուրք. և նոյն իսկ հայ. լեզուով պզտիկ տոմս մը գրել ու կարդալ. ասոր համար ինչ մեծ կորուստներ չէ տար խեղճ գիւղացին։ Բայց ասկէ աւելի ցաւալի է, երբ մարդ կը տեսնէ որ չատ գիւղերու մէջ չի գտնուիր յետին տիրացու մը իսկ որ մատաղացութեան կամ Պատարագի Ս. Խորհրդոյ մատուցման ատեն օգնական լինի գեղջուկ ու խեղճուկ Տէր-Պապային, և սա ինչն է չատ հեղ թէ՛ քահանան, թէ՛ դպիրը, թէ՛ խնկարկու սպասաւորը և ամենայն ինչ։

Արդ այս վիճակին փոքր ի չատէ դարման մը տանելու համար խիստ հարկաւոր է դրամական և այլն միջոցներով նպաստել ու գիւղ տալ յիշեալ Կեդր. Վարժ. Որբանոցին, ուր հաւաքուած ուշիմ և ուսումնասէր որբուկները կրթուելով, օրին մէկը իրենց գիւղերու քահանան, վարժապետ ու չինարար տանելէն պիտի ըլլան. մանաւանդ որ Պաղչէէ զատ, այլ գիւղերու մէջ նորէն նախակրթարաններ բանալն ալ անգործնական է։ Այս կրթական խնդիրը Ս. Պատրիարք Հօր ու բարեբարոյ ուշադրութեան կը յանձնենք։

Վ.Ա.Հէ.

ՄԻ ԱՆԳԱՄ ԸՆԴ ՄԻՇՏ

Ս. Բ. Ա.ԻՆ

Տէ՛ր բէյ,

Սուրմանդակի մէջ կարդացի գրածներդդ։ Շատ գոհ մնացի որ պահանջած բացատրութիւնը տուեր էիք՝ ողջացեալ երէցկոյզ թաղման հանդէսին։ [illegible] գանուելուդ [illegible] ձեզի. ամօթ չէ. ինչո՞ւ հրապարակը կը յայտարարէք թէ երկրորդ հեռագիր մը չէք ստացած զձեզ Սէլանիկ հրաւիրող և ինչո՞ւ հոս երիտասարդի մը ձեռքը գտնուած նամակի մը մէջ, որ ձեր ստորագրութիւնը կը կրէ, կ'ըսէք թէ ինդրոյ ատարկայ եղած հեռագիրը երեք օր վերջ միայն ստացած էք. համմէ՞, ըսէ՛ք չուտ, ինչո՞ւ այս դարձուածքներդ։ Եւ աւելին կայ. Սէլանիկէն մեկնած ատենդդ,—որ ատեն չէր մեռած դեռ խեղճ երէցկոյնը, բայց օրերը համրուած էին և մահը անխուսափելի,—ինչո՞ւ համար ապատրեցիք յիշեալ երկաթագործին թէ «երէցկինը մնանի նէ, չէլլա՛յ որ կանչէն զիս. ըսէ՛ աղաներուն, չե՛մ դար»։ Այս ալ պիտի ուրանա՞ք. հէ՞...։

Գալով իմ մասին ձեր գրածներուն՝ թէ ես յերիւրանք կ'ընեմ եղեր, թէ ես ձեզի թշնամի չեմ, բայց խուլ հաւակարդ եմ եղեր, այս խօսքերը, ես ոչ մի անգամ չեմ ասեր։ Մնաց որ, հօրս պատիւը իմ ալ պատիւս է և եթէ անիկայ գայթակղական արարքներով բամնուի կնոջմէն ո՛չ նուազ անպատուութիւն է նաև ինձ համար, որ ո՛ւր ալ գանուիմ, ո՛րչափ ալ հեռու տարիմ ընտանիքս, վերջապէս Շարամով է անունս։

—Կը կարծե՞ս որ քու միջամտութիւնդ ազդէ հօրդ վրայ, հարցուց Սարգիս թերահաւատութեամբ, եթէ իմ գտնցած Շարամովս է, մարդու խօսք մտիկ չդներ ան, հա՛ կ'ըսէ հը՛ կ'ըսէ, օր մը երկու օր համակերպիլ կը ձեւացնէ, ետքը դարձեալ հին մարդն է, մոռցաք, Պաքու գտնուած ատենդ ինչ կ'ընէր. քեզի՛, մա՛յրդ կը խաբէր, ձեր առջեւ կ'ողբար, կ'աղաղակէր, զղջում կ'արտայայտէր, դուրս ելլելուն պէս շիտակ դիտցած տեղն էր։ Իմ գիտցածս, չնորհքով տիրոջ մը տալու է ան մարդուն, ասնկ կակուղ մէջէն որ ամէս մը պահած տեղէն չը կրնայ ելլել, անկէ ետքը պիտի տեսնաս որ խելքը գլուխը եկած է, երբ աղէկնալէ ետք դարձեալ շիտակ ճամբէն չելլի, դարձեալ ծեծ, ուրիշ միջոց չկայ։

— Միջնադարեան դաղտփարներդ առաջ մի՛ բերր մօրեղբա՛յրս, ըսաւ Մելինէ սրտնեղութեամբ, հիմա անանկ վայրագ միջոցներու կարեւորութիւն տուող կրնա՞յ ըլլալ։

—Վայրագ միջո՞ց ի՞նչ ըսել է, ասանկ մարդուն, անանկ ալ խրատ։

(Շարունակելի)

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԳԱՍԻՄ 203

ԿՆԱՐՈՏ ՀԱՆԳՈՅՑ ՄԸ

ԶԷՊ

ՏՆԶԱԿԱՆ-ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Զ.

Մելինէ թէև հօրը զէմ սասիկ վնասցած՝ սակայն մօրեղբօրը անոր հասցէին ուղղած չարամտութիւններն ահաբեկելով,

—Ինչպէս լեզուդ առաջ կ'երթայ հօրս համար ասանկ յոռի գուշակութիւններ ընելու, մօրեղբա՛յր, գոնէ բողոքի շեշտով մը, ինչ որ ալ ըլլայ հայրս է վերջապէս։

—Իրաւ հայրդ է, բայց ա՛ղ չափը կ'անցընէ կոր ա՛ղջիկս, պատասխանեց Սարգիս, ամէն բան չափ մ'ունի, մարդս ի՛նչ եղայ ըսելու չէ, ի՛նչ պիտի ըլլամ ըսելու է, սակէ տասնըհինգ տարի առաջ երբ հաղիւ օրէ կը վատրկէր օրէ կ'ուտէր, չէնք չնորհք խելքը գլուխը մարդ էր։ հիմա որ Աստուա՛ծպատա՛ հարստութիւն տուաւ, յարգը գիտնալու չէ՞, ասանկ մարդոց սանձը քաշելը, երբէ՛մն երբեմն գլխուն մէկ քանի հատ դարնելը վնասակար ըլլալէ աւելի օգտակար կ'ըլլայ, անիկայ հարստութիւնէն գինովցած՝ չվնացած, կը կարծէ որ միլիոններ ունեցողին ներելի է ամէն բան, բայց չէ՛, ատանկը չէ. հարստութիւնը այն ատեն իրական հարստութիւն կ'ըլլայ, երբ անոր տէրը գիտնայ օգտակարապէս գործածել զայն ու ոսկիներուն համեմատութեամբ ալ ազնուութիւն մը բերէ իր մէջ։ Մինչդեռ հայրդ մեծ մը մարդ, առանց տարիքը նկատողութեան առնելու, առանց ճերմակ մազերէն ամչնալու, ինքզինքը նորահաս երիտասարդի մը տեղ դրած ամէն օր մէկ մէկ խենթութիւն կը փորձէ, ի՛նչ պիտի ըլլայ կը կարծես այս զեղխ կեանքին վերջը, օր մ'ալ զոհ պիտի ըլլայ վարած անընական կեանքին «Ջրին կուժը ջրին ճամբան կը կոտրի»։

Մանկամարդ աղջիկը խոր հառաչ մը քաշելով շարունակեց նամակին ընթերցումը որուն կ'ունկնդրէր նաև Սարգիս մեծ հետաքրքրութեամբ։ Տիկին Շարամովի անկեղծ շեշտերը հետզհետէ երկուքին ալ համակրանքը կ'ապտեղծէին իր նկատմամբ որ քանի՛ ազգականներէն զանգատէր, այնչափ սիրելի կը դառնար և այնչափ իրական ու անկեղծ գրչի կ'առնէր իր նամակը։

—Հիմա ի՞նչ ընէ այս խեղճ կինը, հեծկլտաց օրիորդը, իրաւունք չունի՞ աչխարհէ զղջալու, կեանքը անիծելու։ Ցեղին մէջ ինկած անպատիւ կեանքէ մը ազատելու և պատուաւոր կերպով ապրելու տենչով ամէն տիդ թափեց, ի՞նչ ըրաւ ըրաւ ամուսին մը ճարեց և երբ չորս կողմը նայելու և աչխարհը վայելելու կը պատրաստուէր, մէկ կողմէ հայրս, միւս կողմէ ազգականները չունչ առնել չենք տար, ազէկ որ չի խենթենար կինիկը։

—Հօրդ յիմարութիւնը տե՛ս մինչեւ ո՛ւր հասած է որ, ընտանեկան պատիւին վրայ ալ խորհած չունի բնաւ և երբ ինք անդին ամէն քայլափոխին կին փնտռել կը հետամտի, չքսեր որ այնչափ երիտասարդ այնչափ գեղեցիկ կինը ինչեր չկրնար ընել, մանաւանդ որ գիտէ ալ թէ ի՞նչ խմորէ չինուած է կինը։

—Ո՛հ մօրեղբա՛յր խմորին բան մ'ըսեր հօրս կինոջը, անոր այս նամակը յեղաշրջեց իր նկատմամբ տածած յոռի գաղափարներս, ընտանեկան կեանքը չսիրող, հեշտանքի անձնատուր ըլլալու միտում ունեցող կին մը ինչո՞ւ այնչափ գանգատի չուտյտ ամուսինէն, ինչո՞ւ զիջանի այս ատիճան խոնարհ ոճով նամակ գրելու ինձ, թող կուտայ որ ամուսինը արձակ համարձակ երթայ ուզած տեղը զուարճանայ, ինք ալ միւս կողմէ զուարճութեան նիւթ կը հայթայթէ, ինչ որ չի պակիր կարծեմ անոր նման գեղեցիկ, երիտասարդ ու միեւնոյն ժամանակ հարուստ կնոջ մը համար։

Իրաւունք ունիս աղջիկս այդ պարագան խիստ պատուաբեր է Վրացուհիին համար։

Մելինէ վերջապէս ամբողջացուց նամակը որ երկուքին վրայ ալ խոր տպաւորութիւններ գործեց, այն կէտը մանաւանդ ուր Վրացուհին գրած էր թէ «Եղբայրդ Յակոբիկը հիմա կը քալէ կը խօսի և չարունակ քրոջը անունը կը յիշէզէ» խիստ յուզեց օրիորդը որ չարունակ կ'արտասուէր։ Ինք որ Պաքուէն հեռանալէն ի վեր բոլորովին մոռնալ ուխտած էր ընտանիքը, հիմա այս նամակը նոր կապ մը հաստատած էր իր ու անոնց միջեւ ու այնպէս կ'ըզգար թէ Վրացուհին սրտանց համակրող մ'էր իրեն զոր կը նկատէր իբրեւ ընտանիքին ամէնէն յարգուած ու արժանաւոր անդամը։

—Ի՞նչ պիտի ընենք հիմա մօրեղբայր, հարցուց, կնիկը ամէն բան բացայայտ խոստովանած է, ընտանիքիս պատիւը վտանգի մէջ է և եթէ զօրաւոր միջամտութիւն մը չըլլայ, Շարամով անունը պիտի ոչնչանայ, ինձ այնպէս կը թուի որ հայրս պիտի չկրնայ երկար ժամանակ պահել ընտանեկան համերաշխութիւնը և փոթորիկը պիտի պայթի երկու ամուսիններուն միջեւ։

—Այո՛, կնոջ սրտաուչ կոչ ու քեղ Բարիզ հրաւիրելը բացարձակ վտանգի մը գոյութիւնը կ'ապացուցանեն, բայց ի՞նչ ընել մատիր ես տեսնանք, սիրելի աղջիկս։

—Չեմ գիտեր։ զուարած եմ, բայց բնական է որ պարտաճանաչ մարդու մը ընթացքին պիտի հետեւիմ։

—Այսինքն Բարիզ պիտի երթաս։

—Չեմ կրնար այս վայրկենիս հաստատ բան մը ըսել, սակայն ամէն պարագայի մէջ դարման մը պիտի խորհիմ այս աղէտին առաջքը առնելու։ Զգացումներս փոխուած են, առջի անարբեր աղջիկը չեմ, եթէ հայրս անդորր կենակցութիւն մը ունենար իր կնոջ հետ, եթէ Բարիզի մէջ զուարթ օրեր անցընէին, ինա մարքէս չէի անցըներ երթալ իրենց հաճոյքները դառնացնել. մօրս մունիկէն ետք ամէն կապ խզուած էր ինձ համար հօրս հետ, բայց հիմա որ մեծ աղէտ մը կ'սպառնայ երկու ամուսիններուն գլխուն, հիմա որ դատնութիւնը պաշարած է զիրենք, որդիական պարտականութիւնը կը բռնադատէ զիս ամէն նկատում ոտքի տակ առնելով չարիքը դարմանելու։ Որքա՞ն մօրս գրածները պարապ խօսքեր չեն, Պաքուի մէջ հարիւրաւոր ընտանիքներ կան որ նախանձէ կուրցած՝ չորս աչքով մեր անկումին կ'ըսպասեն, կուչտ կերպով ծիծաղելու համար, անոնց խնդուքը փորը ձգելու և Շարամով անուան բարձրութիւնը պահելու պարտականութիւնը զիս կը թելադրէ ամէն զոհողութեան յանձնառելու։ Մնաց որ, հօրս պատիւը իմ ալ պատիւս է և եթէ անիկայ գայթակղական արարքներով բամնուի կնոջմէն ո՛չ նուազ անպատուութիւն է նաև ինձ համար, որ ո՛ւր ալ գանուիմ, ո՛րչափ ալ հեռու տարիմ ընտանիքս, վերջապէս Շարամով է անունս։

—Կը կարծե՞ս որ քու միջամտութիւնդ ազդէ հօրդ վրայ, հարցուց Սարգիս թերահաւատութեամբ, եթէ իմ գտնցած Շարամովս է, մարդու խօսք մտիկ չդներ ան, հա՛ կ'ըսէ հը՛ կ'ըսէ, օր մը երկու օր համակերպիլ կը ձեւացնէ, ետքը դարձեալ հին մարդն է, մոռցաք, Պաքու գտնուած ատենդ ինչ կ'ընէր. քեզի՛, մա՛յրդ կը խաբէր, ձեր առջեւ կ'ողբար, կ'աղաղակէր, զղջում կ'արտայայտէր, դուրս ելլելուն պէս շիտակ դիտցած տեղն էր։ Իմ գիտցածս, չնորհքով տիրոջ մը տալու է ան մարդուն, ասնկ կակուղ մէջէն որ ամէս մը պահած տեղէն չը կրնայ ելլել, անկէ ետքը պիտի տեսնաս որ խելքը գլուխը եկած է, երբ աղէկնալէ ետք դարձեալ շիտակ ճամբէն չելլի, դարձեալ ծեծ, ուրիշ միջոց չկայ։

— Միջնադարեան դաղտփարներդ առաջ մի՛ բերր մօրեղբա՛յր, ըսաւ Մելինէ սրտնեղութեամբ, հիմա անանկ վայրագ միջոցներու կարեւորութիւն տուող կրնա՞յ ըլլալ։

—Վայրագ միջո՞ց ի՞նչ ըսել է, ասանկ մարդուն, անանկ ալ խրատ։

(Շարունակելի)

տէ՛րաէր, իրաւ դուք մոռցած և գրած էք և՝ խղճերնիդ ի՞նչ կ'ըսէ այդ մասին. եթէ ես այս յայտութիւններով եմ օժտուած, ինչո՞ւ ուրեմն օրս և ուրիշ չատերու — որոնք գձեզ կը պաշտպանեն—կ'ըսէք թէ «Աճէմեանը առիւծի պէս տղայ է» ըսել ուզելով թէ ամէն բան անկեղծ խօսող, անվախ և մեծ մէկն եմ...։

Մ՛ողք որ երիս կրօնի պաշտօնեաներ զիրա՛ր կերաք այսպէս, և, երբ ես կը չատամամ եղելութիւնները միայն նշանակել, յերիւանք ըրած կ'ըլլամ, խուլ հակառակորդ եղած կ'ըլլամ... ձեզ նկատմամբ։

Ճամա՛ռդ գնա՛, տէ՛րաէր, և մի՛ սիրիր զիս որ ելլամ ձեզի անհաճոյ յայտնութիւններ ընեմ հրապարակաւ։

Սելանիկ Յ. ԱՃԷՄԵԱՆ

ԱՆԸՆԴՈՒՆԵԼԻ ՀՐԻՏԱԿ ՄԸ

Ինչպէս գիտէ հայ հասարակութիւնը, բարեփրիչատակ Տ. Մելքիսեդեկ Արք. Մուրատեանցի մահուանէն յետոյ կտակի ձեւով թուղթ մը երևան եկած է, ուր ի մէջ այլոց նուէր մը նշանակուած է ողբագնալ հօրս Մատթէոս Մամուրեանի յիշատակին շինութեան ի նպաստ։

Բայց՝

Նկատելով որ՝ Տ. Մելքիսեդեկ Սրբազանն եթէ ուզէր, կրնար այդ նուէրն ընել իր կենդանութեանը և իր յօժար կամքը։

Նկատելով որ՝ Տ. Մելքիսեդեկ Սրբազան չատ երկար միջոցներ ալ ունէր ինքնագիր կտակ մը պատրաստելու.

Նկատելով որ՝ Տ. Մելքիսեդեկ Սրբազան իր կենաց վերջին տարիներուն մէջ հիւանդութեան պատճառաւ, անկարող էր ունենալ իր մտային համակ պայծառութիւնը.

Նկատելով որ՝ կտակ մը վաւերական ըլլալու համար հարկ անհրաժեշտ է վկաներու ներկայութիւնը.

Նկատելով որ՝ այդ կտակ անուանուած թուղթը թէև գաղտագողի պատրաստուած և իր մահուանէն 12 օր յառաջ ուրիշի ձեռքով գրուած, բայց կը կրէ 1 Ցունիս թուականը.

Նկատելով որ՝ կտակը չենոնցներն երկու անձեր են, որ կտակը նկատելու կը սակակատարներ են միանգամայն.

Նկատելով որ՝ կտակակ կտակային օրէնքաց արդէն նախապէս իրագործուած են մուրհակ և արժէթուղթեր.

Նկատելով որ՝ այդ թղթի մէջ գրուածուած թել մը բաւական եւս կը մնանին անոր շինիչ հանգամանքը.

Նկատելով որ՝ այդ կտակ անուանուած ձեռագրոյն վերջին մասը [illegible] օրինական ամենաթեթև արամադրութիւններէն.

Այս և ուրիշ մի չատ նկատումներով խիղճս ու պատիւս չէն ներեր ընդունիլ այդ նուէրն, ուստի խպտա կը մերժեմ դայն իրրեւ ներկայացուցիչ Ժառանգորդաց ողբացեալ Հօրս՝ Մատթէոս Մամուրեանի։

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ
Աւետեաց Մամուլի
Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ

ԱՐՏԱՔԻՆ

ԴԱՐՈՒՍ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԽՍՐԱՎԱՊՈՒԹԻՒՆԸ

ԻՄՊԷՐՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԸ

ՍԷՆԻ ԵՂԵՌՆԱԴԱՏ ԱՏԵԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՆԻՍՏԸ

Հինգշաբթի օրը վկաները կը շարունակուին ներկայանալ։ Շատ մը առնելիք ունեցող մարդիկ, 50,000էն մէկ միլիոն ֆր. առնելիք ունեցողներ կը տեսնուին։ Ամենավաղառ Մ. Կռանիչթատէն որ Իմպէռներէն մէկ միլիոն ֆր. առնելիք ժառանգած է իր անուէն, կ'ըսէ թէ, կատարեալ վստահութիւն ունի Իմպէռներուն վրայ և կը յուսայ թէ յաջողութեամբ պիտի ելնին անոնք դատին մէջէն։ Օր մը, Մ. Կռանիչթատէն նոր տարեկոյսներ ունեցաւ, և գնաց հաղորդել զանոնք տիկին Իմպէռին որ հետեւեալ օրուան համար ժամադրութիւն տուաւ։

—Ժամը 11ի առենները Տիկին Իմպէռին պանդոկն էի։ Տիկինը եկաւ, մէկտեղ կաւքով մեկնեցանք, կաւքը կեցաւ Վիքթուառ փողոցը, դրամատան մը առջեւ, Տիկին Իմպէռ վեր ելաւ, ես ալ իրեն հետեւեցայ, վերջապէս հասանք դրասենեակ մը ուր Տիկին Իմպէռ ըսաւ պաշտօնեայի մը։ «Ահա, Մ. Կռանիչթատէն, կը հաճի՞ք իրեն ըսել մեր հարստութեան վրայ ձեր գիտցածը։» Այս վերջինը պատասխանեց, «ես հոս Տնօրէնն եմ, նստարի մը հետ մէկտեղ Տիկին Իմպէռի հարստութեան հաշուեկշիռը շինեցինք, եօթը ութը տարի առաջ։ Այն ատեն զրեթէ 60 միլիոն ունէին։ Այսօր 80—90 միլիոն ըլլալու է։»։

Ես ալ «պարոն, չատ շնորհակալ եմ ձեր տուած տեղեկութիւններէն» ըսի։ Յետոյ Տիկին Իմպէռը և ես կառքով իջանք։ Տիկինը ըսաւ թէ եթէ կ'ուզեմ տակաւին ուրիշ տեղեկութիւններ առնել, կրնայի Բոնթեռառ տ'Էսքսթի դիմել, ուր միեւնոյն բանը պիտի ըսուէր ինծի։ Կատարեալապէս գոհ տուած տեղեկութիւններէս՝ ըսի Տիկին Իմպէռին թէ ամէն տեղ իրենց չաները պիտի պաշտպանեմ, ինչ որ ըրի մինչեւ վերջին օրը։ Կրնամ ըսել ձեզի թէ թերեւս ես առաջինն եմ պահանջատէրներուն, 250էն 300 հազար ֆր. պահանջող մի միայն Տիկին Իմպէռէն։ Կը յուսամ թէ Տիկին Իմպէռ յաջողապէս դուրս պիտի ելլայ այս խնդիրէն ինչ որ թէ՛ իրեն և թէ՛ ինծի նպաստաւոր պիտի ըլլայ։ Այս է բոլոր ըսելիքս։

Յետոյ կուգայ Մ. ոը Բաղօ, որ կը յայտարարէ թէ ինք իր փաստաբանին, Մ. Միլլըմիէի հետ յարաբերութեան մէջ մնալով Մ. Լանկլուան հետ, անոր յանձնած է կարգ մը արժէթուղթեր, որոնց փոխարէն Մ. Լանկլուա իբրեւ երաշխաւորութիւն տուած է Իմպէռ ընտանիքին վրայ ունեցած պահանջը, ուրկէ բաւական դրամ քաշելով, նաքը, առնելիք մնացած է, 850,000 ֆր.։

Թէռէզ կը յայտարարէ թէ ամէնուն ալ պահանջները պիտի վճարուին։

Երբ Շուզման անուն վկան երեւցաւ իրաւանցում մը տիրեց։ Սիրկա ալ տիկին Իմպէռի և Ֆաէտերիկ Իմպէռի վրայ կատարեալ վստահութիւն ունի, և երկք անդամներու մէջ 2 միլիոն գումար տուած է։ Շուզման կը բացատրէ երկար բարակ տիկին Իմպէռին հետ ունեցած յարաբերութիւնները, և այն բոլոր յուսատութիւնները որոնք կ'ուղղուէին իրեն՝ տիկնոջ կողմէ, յաւիտենական Ֆրաուֆորտներու գոյութիւն մը, և անոնցմէ ծագելիք ժառանգութիւն մը յայտնելով։ Կ'ըսէ թէ վերջէն հասկցած է գործին կատակերգութիւնը։

Թեռեզ.—Հիմա ինչո՞ւ կը տարակուսիք։

Շուզման.—Չեմ դիտեր։

Թեռեզ.—Կը հաւատա՞ք որ իմ ընտանիքիս անդամներէն մէկը ձեր եղբայրը սպանած ըլլայ։

Շուզման.—Այս խնդիրը բաւական ծանր կերպով կը ճնշէ վրաս, ոչ առնելիք կը նմանի և ոչ ալ տալիք։ Միայն սա գիտեմ թէ իմ դժբաղդ եղբայրս, որ սպանուած գտնուեցաւ, չէր գիտեր Իմպէռ ընտանիքը, և Իմպէռ ընտանիքն ալ չէր գիտեր անոր գոյութիւնը։

Տիկին Իմպէռ.—Կը հարցնեմ Մ. [illegible] նայ վկայել թէ Ռօմէն Տօրնենաք երբ՝ զ գաղտիարը ունեցած է մէկը ըսպաննելու, նոյն իսկ 100 միլիոնի մը տէրը ըլլալու համար։

Նախ.—Բայց ասոնք նկատողութեան առնելիք խնդիրներ չեն հիմա։

—Բայց երէկ, այս խնդիրը յայտնեցիք մէկուն։

Լապօռի.—Մ. Տըլաչըռին էր որ ակնարկութիւն ըրաւ։

Հես.—Այո, բայց եթէ յիշողութիւնս տեղն է, ինծի անանկ կը թուի թէ հարցքննութեան ատեն էր որ խնդրոյ նիւթ եղաւ այդ պարագան։

Նախ.—Մ. Շուզման, կը տարակուսի՞ք Մ. Ռօմէն Տօրնենաքէն։

—Ոչ։

Տիկին Իմպէռ.—Մ. Շուզմանին կը յայտարարեմ թէ մինչեւ վերջին սանթիմը պիտի վճարուի իրեն։

Յետոյ կարգը եկաւ Մ. Տիշանմի որ յայտարարեց թէ ինք հաւատած է իր փոխատուութեան, որովհետեւ Տիմոն Նօտարը պատմած է իրեն թէ ինքն իր ձեռքով կտրած է վախսուն միլիոնի պարտաթուղթերու կտրոններ։

Մ. Ամիկ երեւցաւ եւրքը դատաստարանի առջեւ, որ յայտարարեց թէ Թէռէզ իր անունով երեք պարտաթուղթեր ցուցուցած էր իր քրոջմէն հանելով զանոնք։

Տիկին Իմպէռ.—Ո՞ւր տեղը

—Տօնատ պանդոկը։

—Որո՞ւն առջեւ

—Չեմ կրնար ըսել թէ որո՞ւն առջեւ։

—Բայց վկայի մը պէտքը կայ հոն։

—Տօքթ. Ֆուռէսթի և թերեւս Մ. Ժագէնի առջեւ, ամէն պարագայի մէջ, ձեր ամուսինին, Մ. Իմպէռի և ձեր ընտանիքին առջեւ։

—Մ. Ժաքէնը դատարանը գործ ունի միշտ, Մ. Ֆուրէսթն ալ մեռած է։

Ֆրեսերիմ.—Երբեք ասանկ բան մը պատահած չէ մեր ընտանիքին մէջ։

Ռօմէն.—Երբե՛ք։

Թեռեզ.—Ե՛ս երբեք անուանակիր պարտաթուղթ չունէի արդէն։ Թեզի կը հարցնեմ թէ ո՞ւր և երբ ստորագրեցի ես 700,000 ֆրանքնոց թուղթը։

—Նառպոնի մէջ, 1883 Մայիս 13ին։

—Ես Նառպոն ոտքս դրած չունիմ այն տեղը զոր կը յայտնէք։ Իրաւ, Նառպոն եկայ, բայց Տօնատ պանդոկը իջայ միայն։

Մ. Լապօռի ջախջախիչ բացատրութիւններով կը հերքէ Ամիկի ըսածները և կը խնդրէ նախագահէն որ նկատողութեան իսկ չառնէ անոր ըսածները։

Վերջապէս, այս նոսին մէջ վերջին վկան է որ կուգայ տաեան, Տիմոն Նօտարը որ չատ կարեւոր դեր մը ունեցած է Իմպէռ գործին մէջ։ Տիմոն վիկտորիաները ամբողջ կէս օրը կը դրաւեն։ Կ'ըսէ թէ 1889ին է որ առաջին անգամ լսած է Իմպէռներուն անունը։ Առաջին անգամ որ յարաբերութեան մէջ մտած է անոնց հետ, փոխատուութեան մը առիթով, կատարեալ վստահութիւն ունեցած է անոնց վրայ, որովհետեւ ցուցուցած տօքիմանները կատարեալ համզում տուած են իրեն իրենց մասին, Տիմոն 2 միլիոն ֆր. կը պահանջէ։ Թէռէզ կ'ըսէ թէ մինչեւ վերջին սանթիմը պիտի վճարուի իրեն։

ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՆԻՍՏ

Ամբողջ հինգ դատավարութիւններու միջոցին ուրիշ բան չի յայտնուեցաւ բայց եթէ սա խօսքերը։

—Մուր է Մառքօթի դղեակը, ո՛ւր են Բրաուֆորտները և վերջապէս Թեռեզիեն Եռզը՝ «Գաղանիք» պիտի ըսեմ երբոր... երբոր ուզեմ»։

Ուրբաթ օրը սակայն բաւական տարբեր երեւոյթ մը կը ստանար դատարանը որովհետեւ հրեայ սեղանաւոր Բաթօ կ'երեւէր ատեանը, այն սեղանաւորը որուն համար կ'ըսէին թէ հիւանդ է, ևն.։

Սակայն սկսինք նիստին բացումէն։

Ամէնէն առաջ կը ներկայանայ Մ. Պոնօ, հաշուեքննիչ, որ կը յայտարարէ թէ, Ֆր. Իմպէռ 15 տարուան մէջ 700 միլիոն ֆր.ի փոխանակագրեր ստորագրած է։

Նախ.—Հնդհ. պարագը որչա՞փ է։

—177 միլիոն։

—Իրաւա՞ն պարագը։

—Եթէ վաչխառուական կամ անիրաւ պահանջները զեղչուին, այն ատեն կը մնայ վեցտուն միլիոն։

Տիկ. Իմպէռ կը բողոքէ։

Նախ.—45 թող ըլլայ։

—Ոչ իսկ երեսուն։

Մ. Պոնօ ըսաւ թէ մօտաւորապէս միւնակ 193 հազար ֆր. կը պահանջեն մէկ տարուան համար։

Թէռէզ կ'ըսէ թէ իր նիւթական կարողութիւնը կը ներէր իրեն այդ տեսակ ծախքեր ընելու։

Նախ.—Շատ աղէկ, այս հարցութիւնը ո՞ւր էր, հռչակաւոր գրամարկղին մէջ։

—Այո, Գէնռաւ սեղանաւո՛րը դանձից կտրօնները, բայց ատոնց մասին պիտի խօսիմ ետքը։

—Երբոր ուզեմ, երբոր ամուսինս թեւէն բռնած ելնեմ հոսկէց։

Յետոյ խօսեցաւ Մ. Բաւէյրի որ Իմպէռներուն պատաւորութիւնը հաստատեց, վերջը կարգը եկաւ Մ. Լանքուէթի, որ Բարիզի մէջ նոտար է։ այս վերջինը կը յայտարարէ թէ, մինչեւ վերջին վայրկեանը, մինչեւ դրամարկղին բացուած օրը, Իմպէռներուն պատուաւորութեան վրայ չէ տարակուսած։

Իր յարաբերութիւնները կը սկսին 1885էն ի վեր, ինք մնած է Ռանդ Վիաէէռի գործին մէջ, որուն համար կ'ըսէ թէ Ռօմէն տ'Օրնենաքի ձեռքն էր։

Ժամը երեքին միջոցները, Մ. Էմիլ Բաթօ կ'երեւի ատեանին առջեւ, որ կ'ըսէ.

—Իմ յարաբերութիւններս Իմպէռ ընտանիքին հետ կը սկսին 1887 թուականէն։ Տիկին Իմպէռ գրասենեակ եկաւ իր ամուսինին հետ, 600 հազար ֆր.նոց արժէթուղթեր ծախել տալու համար, քանի որ 800 հազար ֆր. վճարում ունէր։ 200 հազար ֆր. պահանջեց, տուինք այդ գումարը...

Տիկ. Իմպէռ. — (Ընդմիջելով) Սուտ է։

—Որովհետեւ վստահութիւն ունէինք իրենց անունին վրայ, մեր առնելիքը բարձրացաւ մինչեւ 3 միլիոն 600 հազար ֆր.ի։

Տիկ. Իմպէռ.—Մտիկ կ'ընեմ հիմա, որպէս զի մէկիկ մէկիկ պատասխանեմ.

Նախ.— Դուք մի միջամտէք։

Բաթօ.—Մինչեւ 1893 շարունակցինք մեր յարաբերութիւնները, այս թուականին, սկսանք կասկածներ ունենալ և տիպեցինք զիրենք որպէս զի դրամ վճարեն։ Այն վայրկենին, երբ իրենք պիտի ձերբակալուէին, Տէր և Տիկին Իմպէռ ամբաստանեցին մեզի, ըսելով թէ, մենք 900,000 ֆր. միայն տուած էինք իրենց, իրենք երեք միլիոն էին և թէ հետեւաբար, 2100000 ֆր. մենք պարտական էինք իրենց։ Կ'ըսուէր թէ 500 հազար ֆր. քսմիսիոն առած էինք իրենցմէ։ Այնպէս որ 2,500,000 ֆր. կը պահանջէր մեզմէ ըսելով թէ ինքը պարտական չէր մեզի, այլ մենք իրենց։

Մեզիրը փորձագէտներու յանձնուեցաւ, որոնք հաստատեցին թէ 1893ին 750 հազար ֆր. կը պահանջէինք իրենցմէ, 1893էն մինչեւ 1901ի տոկոսներով հանդերձ, որ 1,100,00 ֆր կ'ընէր։ Իր տուած դրամները դէզ-դէզ։ 730 հազար ֆր. առնելիք կը մնար։ Երբ հասկցանք թէ մեր առնելիքը ձախողութեան պիտի մատնուի, խարդախութեան դաս բացինք իրենց դէմ։

Մ. Բաթօին այս խօսքերուն դէմ կը բողոքէ Թէռէզ Իմպէռ, յայտարարելով որ կրնայ ապացուցանել թէ Մ. Վալէ 235 հազար ֆր. ընդունած էր իրմէ, և թէ լրագիրներու մէջ իրենց նկատմամբ գրուածները բոլորովին Բաթօի թելադրութիւններն էին։

Բաթօ.—Տէր նախագահ։ կարճ կապելու համար, կը խնդրեմ որ անմիջապէս փորձադէտ մը կարգուի և գայ քննէ իր հաշուեքննութիւնը որպէս զի հասկնաք թէ այսքան խոշոր դրամ տրուած չէ իրրեւ կաշառք, Մ. Վալէէին։

Թեռեզ.—Մ. Բաթօ եկածէն ի վեր արդէն սուտ կը խօսի, կ'ըսէ թէ՝ 200 հազար ֆր., գացինք ուզելու իրմէ, բայարձակապէս սխալ, որովհետեւ ես չէի որ իրեն գացի, այլ ինքն եկաւ ինծի, Մ. Հասսին հետ, 200,000 ֆր. տուաւ բայց զոհարեղէնի մը համար։

Թէռէզ Իմպէռ կը պատմէ յետոյ մանրամասնաբար իր Բաթօին հետ ունեցած յարաբերութիւնները, որոնց միջոցին յայտնի կ'ըլլայ թէ Բաթօ իր հաշուեհամարները փախցուցած է, և թէ ինք զլմած է Իմպէռներուն որպէս զի դատի չի դիմեն և գործը անուշի կապին։ Թէռէզ մերժած է Բաթօին դիմումը, որովհետեւ անդամ մը ամբաստանած է զինք իբրեւ վաչխառու։ Թէռէզ այն ատենին նախատական բառեր կը գործածէ որ նախագահը կ'ստիպուի հրաւիրել Թէռէզը որ պատշաճ լեզուով խօսի։

Մ. Լապօռի կը խնդրէ նախագահէն հարցնել Մ. Բաթօի թէ կրնայ ժխտել իր հաշուեհամարներուն դատարանի քննութիւնէն փախցնելու պարագան, և կը կարդայ այն պաշտօնական տեղեկագիրը որով ապացուցուած է այս փախուստը։ Մ. Լապօռի կ'ըսէ թէ եթէ ամէն մարդ բոլոր սուտ պիտի խօսի, այսպէս ուրեմն իրենք գործ չունին հոն։

Բաթօ կը հերքէ բոլոր ատոնք, քանի որ նորէն իր հաշուեհամարներուն վերաքննութիւնը կը պահանջէ։

Մ. Լապօռի և Մ. Հէյ՝ պաշտպան փաստաբանները նախագահին նկատմամբ կը յանձնեն Մ. Վէռէքին տեղեկագիրը որով Մ. Բաթօին վաչխառութիւնը կը հաստատուի։

Նախագահը դատավարութիւնը կը յետաձգէ երկուշաբթի օրուան։

* *
*

Մառեռ մոռցած ոտքով է եւ պէտք է դարձեալ առթիւ։ Դրամական մրցանակ մը հատուած է անոնց համար որոնք կարենան ճշդիւ գուշակել թէ Թէռէզ և Ֆրէտերիք Իմպէռ և Էմիլ ու Ռօմէն Տօրնենաք պիտի դատապարտուին թէ ոչ և եթէ դատապարտուին, պատիժները ինչ տեսակ պիտի ըլլան։ Նաեւ երդուեալներու խորհրդակցութիւնը ո՞րքան պիտի տեւէ մեղադրութեան կամ անմեղութեան որոշման համար և Եղեւնադատ Առանին խորհրդակցութիւնը որքան պիտի տեւէ վճռին համար։ Առաջին մրցանակը հազար ֆր. է, Բ.ը՝ 500ական երկու հոգի պիտի չափին, Գ.ը՝ 100ական չորս հոգի, Դ.ը՝ 50ական՝ 10 հոգի, Ե.ը՝ 20ական 27 հոգի և Զ.ը՝ 10ական 156 հոգի։ Եթէ ճիշդ պատասխանողները քանի մը հոգի ըլլան, պատասխանին հանելուն օրուան ու ժամուն առաջնութիւն պիտի տրուի։ Պատասխանները մինչեւ առջի օրկէս օրէն առաջ պիտի ընդունուէին։ Մրցանակին ամբողջ գումարն է 5000 ֆր.։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՐՈՒԷՆՀԱԿ, 17 Օգոստ.—Ցունասանի Սարկիս իշխանը հոս հասաւ, այցելութիւն տալու արքայական արքունիքին։

ՐԻԵԹԱ.—Ֆրանց Եոսէֆ կայսրը, չորեքշաբթի Բէչթա պիտի ժամանէ։ Ամէնէն աւելի տիրող կարծիքին նայելով, նոր նախարարութիւնը պիտի կազմուն աղատական կուսակցութեան ամէնէն նշանաւոր անձնաւորութիւնները։ Կ'ըսուի թէ, նախարարապետութիւնը պիտի յանձնուի կամ Արոնեի կոմսին և կամ տոքթ. Վէքէլլէի։

ԼՈՆՏՈՆ.—Ճամայիքայի փոթորիկին նկատմամբ ստանուած լուրերու նայելով, եղած վնասը 50 միլիոն ֆր.է աւելի է։ 10000 հոգի անպատսպար մնացած են։

ՎԻԵՆՆԱ.—Ֆրանց Եոսէֆ կայսրը, այսօր, ընդունեց Վատիկանի առաքելական դեսպանը, որուն կարեւոր զեկոյց մը յանձնեց՝ Պիոս Ժ. Պապին ուղղուած։

ՌԱՖՈՎԻՋ.— Պուլկարեւսերպ հեռագրաթելին վնասելուն մասին։

ՄԱՏՐԻՏ.— Սպանիոյ նախարարապետը և Մատրիտի ֆրանսական դեսպանը կը բանակցին՝ Սպանիոյ և Ֆրանսայի միջեւ դաշնագիր մը կնքելու համար։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

(ՌՈՒՍԻՈՅ ԵԿԵՂԵՑԱՊԱՏԿԱՆ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԸ)

Երէկ առաւ մայրաքաղաքս դանուող բոլոր հայ եպիսկոպոսները, Ս. Պատրիարք Հօր նախագահութեան տակ, համախմբուած, Ռուսիոյ եկեղեցապատկան կալուածներուն ծանօթ խնդրին առթիւ խորհրդակցութիւններ կատարեցին Հայ. Եկեղեցիին իրաւունքները պաշտպանելու նուիրական պարտականութիւնով։ Պատրիարքական դահլիճը ժողովասրահը եղած էր այս կենսական խնդրին։

Նախագահական աթոռին վրայ բազմած էր Ս. Պատրիարք Հայրը, իր շուրջը ունենալով,

Տ. Բարթողիմէոս Արք. Զամչեան
Տ. Մեսրոպ Արք. Սուքիասեան
Տ. Գրիգորիոս Արք. Յովհաննէսեան
Տ. Հմայեակ Արք. Դիմաքսեան
Տ. Մկրտիչ Արք. Վէհապետեան
Տ. Վահրամ Արք. Մանկունի
Տ. Գէորգ եպսկ. Երէցեան
Տ. Եղնիկ եպսկ. Ապահունի
Տ. Գաբրիէլ եպսկ. Ճէվահիրճեան
Տ. Յովհաննէս եպսկ. Արշարունի
Տ. Մովսէս Եպսկ. Կէօմրիւքճեան։

Պատրիարքարանի դիւանապետներէն ոչ մէկը ներկայ կը դտնուէր ժողովի միջոցին, որ երեք ժամու չափ տեւեց և գնդեցիկ եղաւ։

Նախ և առաջ Ս. Պատրիարք Հայրը ժողովին հաղորդեց Ս. Էջմիածնի Սինոդին նախանդամ Տ. Արիստակէս Արքպ. Դաւթեանի հեռագիրը, որով կը հերքուէր Ն. Ս. Օծութեան Կաթողիկոսին հրաժարման զրոյցը։ Եւաքը բացատրեց այն պատճառները որոնք եպիսկոպոսական գումարումի մը պէտքը շեշտած էին։ Ռուսիոյ եկեղեցապատկան կալուածներուն կառավարութեան կողմէ գրաւումը Հայ եկեղեցական իշխանութեան մէջ ոանձգութիւն մը ըլլալը բացորոշապէս հաստատեցին ներկայ բոլոր բարձրաստիճան եկեղեցականները և իրենց ցաւը յայտնեցին այս տխուր իրողութեանց համար, նկատողութեան առնելով մանաւանդ որ այս զրկումը կը վերաբերէր ոչ միայն Ռուսիոյ Հայ եկեղեցիներուն, այլ և համայն Հայ Եկեղեցիներուն քանի որ բոլոր ատոնք կրօնական կապով մը կապուած են ուղղակի այն հարուածը կրող եկեղեցիներուն։

Ասդրիրը կը մնար իրաց նախկին վիճակը վերատատատնելու և այս եկեղեցապատկան իրաւունքները ձեռքէ չը ձգելու մէջ։ Հետեւարար Ժողովը միաձայնութեամբ որոշեց դրել Էջմիածին Ամենայն Հայոց Հայրապետին, որպէս զի առանց յապաղելու, օրինական դիմումը ընէ Ռուսիոյ կառավարութեան մօտ և ջանայ կարելիին խնդրոյ դնել եկեղեցապատկան կալուածները նախկին վիճակին վերածելու, և առով պաշտպանելու Հայ եկեղեցին իր նուիրականութեանը և իր ինքնուրոյն կրօնական իշխանութիւնը մէջ։

Այս որոշումը խմբագրուեցաւ իսկոյն, զոր Ս. Պատրիարք Հայրը ու բոլոր եպիսկոպոսները ստորագրեցին։

ԿՐՕՆ. ԺՈՂՈՎԸ երէկ գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր և ատենապետութեամբ Տ. Գրիգորիս Արք. Յովհաննէսեանի. ներկայ էին Տ. Վահրամ Արք. Մանկունի, Տ. Գաբրիէլ եպիսկոպոս Ճէվահիրճեան և Տ. Կարապետ Սէֆեան և Տ. Կարապետ Սանտալճեան քահանաները։ Ժողովը զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով։

1. Սուլթանայի Թաղ. Խորհուրդը արժանաւոր քահանայի մը առաքումը խնդրած էր։ Ժողովը խնդիրը փոխանորդարանին յանձնեց սոյն տէնքը դոհարելու համար։

2. Ժողովը Պիլէճիկի հասած գրերը կարդալով հարկ դատեց նախկին վարչական որոշման մը համաձայն, վերադարձնել վիճակին առաջնորդ Տ. Մովսէս եպս. Կիւմրիւքճեանը Պիլէճիկ։

3. Եկեղեցական երգեցողութեան քննիչ յանձնաժողովոյ տեղեկագրին համաձայն, Ժողովը որոշեց Բ. Կարգի երաժշտութեան վկայական տալ Առաքելական Սրբոյ Աթոռի տիրացու Իսկական Կրճիքեանի։

4. Նոյն յանձնաժողովը դրով մը առաջարկած էր որ Ազգ. Վարժարանց մէջ պարտադրիչ ըլլայ հայ. ձայնագրութեան ուսուցումը։ Ժողովը արժան դատեց Ուսումն. Խորհուրդին յանձնել խնդիրը և յանձնարարեց պէտք եղածը կարգադրել։

5. Տ. Յովհաննէս Ք. Մկրտեանի տեղեկագրին վրայ, Ժողովը վաւերացուց Վահրիճ վարդապետի «Բարոյական Կրթութիւն» անուն դասագիրքը։

6. Տ. Սահակ Ք.ի տեղեկագրին վրայ Ժողովը մերժեց Էլպիստանի Տ. Եղիա Ք.ի պատրաստած կրօն. դասագիրքը։

7. Ս. Նախագահը հաղորդեց Ժողովին թէ, ըստ նախորդ որոշման, մայրաքաղաքիս եպիսկոպոսաց դասը իր նախագահութեամբ գումարուած է Պատրիարքարանի մէջ և արդիւնքին վրայ տեղեկութիւններ տուաւ։

8. Աղթամարի Կաթ. Տեղապահը Տ. Արսէն Վրդ. Մարգարեան կը ծանուցանէր թէ Տ. Դանիէլ Վրդ. Ջատոյեանը Խլզան զրկած է Առաքելական Փոխանորդի պաշտօնով։ Ժողովը դոհութեամբ տեղեկացաւ և որոշեց քաջալերական գիր մը ուղղել նորընտիր Առաքելական Փոխանորդին։

9. Կոստանդնուպոլսոյ վանքին աշակերտները կը յայտնէին թէ նիւթական անձկութեան պատճառաւ իրենց վարժարանը պիտի փակուի։ Ժողովը արժան դատեց բացատրութիւն ուղղել վանահայրին։

Ժողովը ատենցմէ զատ զրաղեցաւ կարգ մը ամաչնական խնդիրներով։

ՍՂԵՐԴԻ առաջնորդ Տ. Փաւէն Վրդ. կանխաւ կեդրոնէն ուացած հրամանին համաձայն իր ծննդավայրը էջմնէջ գացած է։

Տ. ԲԱՐԹՈՂԻՄԷՈՍ արք. Զամչեան երէկ Պատրիարքարանի մէջ դումարուած եպիսկոպոսական ժողովին երթալէ առաջ, հանդուցեալ Սմիւռնոյ Մանուկ էֆ.ի դամբարանը այցելելով, հոգւոյ մը կարդաց։

ԽՍՈՒՆ ժողովը սակէ առաջ յանձնաժողով մը կազմած էր, զատապան առաջնորդութեանց արդի վիճակը քննելու և իւրաքանչիւր վիճակի եկեղեց. և կրթ.-նիւթական պայմանները նկատի առնելով, վերջնական ընթացքը կատարելու համար։ Կնսարդ առաջ. Տ. Տրդատ եպս. Պալեան, կեդր. վարչութեան այս առաջարկը լրագիրներէ իմանալով, գրով մը թիկնոյ տեսութիւններ յայտնած է վիճակներու եկեղեց. և առաջ. կազմակերպութեան համար և Պատրիարքարան զրկելով յանձնաժողովին ներկայացուցիչը խնդրած է։

ԳՈՒՐՈՒ ՉԷՇՄԻի նորաղամ Թաղ. Խորհուրդը իր առաջին նիստը կազմելով դիւանի կազմութիւնը կատարած և Պատրիարքարան տեղեկագրած է։ Սեպուհ էֆ. Նաւասարդեան ատենապետ, Խաչիկ էֆ. Դէորգեան ատենադպիր և Յարութիւն էֆ. Դարագոզ դանձապետ։

ՌՕՊԷՐ էֆ. Եաղճեան երէկ Պատրիարքարան գալով տեսակցութիւն մ'ունեցաւ Ս. Պատրիարք Հօր հետ։

ԿԱՐՆՈՑ առաջնորդ Տ. Զաւէն Ս. Վրդ. Տէր Եղիշեանի յանձնուեցաւ կամ անձամբ և կամ իր կողմէ կարդեալ քննիչի մը միջոցաւ քննել Բաբերդի առաջնորդարանին և Ճըրտիկի թեմին միջև ծագած անհամաձայնութեան խնդիրը որ եկեղեցւոյ հաղորդ կը վերաբերի։

ԱՆՑԵԱԼՆԵՐԸ գրած էինք թէ, Իւսկիւտարի Ս. Կրպ. եկեղեցւոյն Թաղ. Խորհրդին անդամներին Մաղասու էֆ. Մարտիկեանի նկատմամբ Ս. Պատրիարք Հօր դիր մը մատուցած է։ Այս անգամ կ'իմանանք թէ յիշեալ էֆ.ն այդ դիրքն առաջ իր հրաժարականը Աէնն. Ս. Պատրիարք Հօր մատուցած է և որ ընդունելի դատած է։

ՀԻՒՏԷՑՏԱՑԻ զինուորական հիւանդանոցին բժիշկ դեր-հաղարպետ Ճանիկ էֆ. որ իր ամուսնոյն դէմ վարած դատին առթիւ, Մանցուվիի միջոցաւ երկար բողոք մը հրատարակած և արդարութիւն հայցած էր Կրօն. Ժողովէն, այս օրերս կրօնափոխ եղած է։

ՎԱՌՆԱՑԷՆ մեզի գրուած 30. դոստ. թուակիր նամակի մը կը տեղեկանանք թէ Տ. Վահան Ծ. Վրդ. Ցակորեան Տոպրիչ գացած է ժողովուրդը հոգեւորապէս միխիթարելու առաջին. ընտրութեան վրայ խորհրդակցելու համար։

Տոպրիչի հոգարարձութեան անդամներէն Ստեփան աղա Բէրբիրեան տեղւոյն քահանային Տ. Երեւումի հետ, դիմաւորեց Հայր Սուրբը։ Թէև Տոպրիչի աղգայիններու աւելի լաւ ընդունելութիւն մը պիտի ընէին, բայց թէ Թաղ. Խորհուրդ և թէ Հոգաբարձութիւն հրաժարած էր և տեղացիք ալ նախորդ հովիւներէնցուտ գոհ չէին մնացած։

Սակայն Տ. Վահան Վրդ. հանգամանքներուն ընդունելութեան լաւ վերաբերում մը ցոյց տուաւ ժողովուրդին հանդէպ։

Հայր Սուրբը հրաժարական Թաղ. Խորհրդոյ տեղ առժամանակ մը կազմեց և խնամակալութիւն մը հաստատեց։ Բեռ տիկիններէ կազմուած, Տիկին Մարիամ Լալէեան, Տկն. Մարիամ Գաբրիէլեան և Տկն. Պայծառ Սարգսեան, որոնք յուսալի է որ օգտակար պիտի ըլլան աղջկանց վարժարանին։ Իսկ Թաղ. Խորհուրդը վարժարանին յանձնեալ 5000 ֆր. պարտքերեցիկ հատուցանէ որուն 3000ը պարտատէրերուն։

նոր հոգաբարձութիւնն ալ նոր տարեշրջանին վարժարանը բանալու ջանքեր կ'ընէ։

Յուլիս 20ին երեքշաբթի օր ժամը 7 1/2ին առաջն. ընտրութեան համար ժողով մը գումարուեցաւ Տոպրիկի ազգ. երկսեռ վարժարանին սրահին մէջ, հոն Հայր Սուրբը մէկ ժամ աւելի խօսեցաւ առաջն. խնդրոյն վրայ և անոր կարեւորութիւնը չեշտեց. բաւական տարիներ է որ ըսաւ, հոգեւոր իխանութիւնները, այս խնդրով կ'զբաղին, և մինչեւ հիմա ոչ է վերջաւորութեան մը չեն յանգած։ Առաջն. ծախքին համար ինչպէս ուրիշ քաղաքներ, Տոպրիկ ալ 400 ֆր. խոստացաւ վճարել, երեք վճարումով և առաջ. ընտրութեան համար տեղւոյն ազգայիններէն Մ. Նշան էֆ. Դարբիէլեան պատուիրակ ընտրուեցաւ։

Տ. Վահան Ծ. Վրդ. բոլոր գործերը կարգադրելէ յետոյ իրեն ընկերացող Տ. Սարգիս քհ. Ղարիպեանի հետ Օգոստոս մէկին վերադարձաւ Վանայ, որուն ընկերացան Տոպրիկի Թաղ. Խորհուրդը, հոգաբարձութեան անդամներ և տեղւոյն երեւելիները մինչեւ Վառնայ, ի նշան իրենց համակրութեանը։

Կիրակի օր Տ. Վահան Ծ. Վրդ. Վառնայի մէջ քարոզեց երկսեռ խուռն բազմութեան մը ներկայութեանը բնաբան առնելով «որպէս Մովսէս բարձրացուց զօձն յանապատին» խօսքը և երկարօրէն խօսելով ժողովուրդին, իր հրաժեշտի ողջոյնը տուաւ և մեկնեցաւ Պուրգազ։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

18 Օգոստոս 1903

Ֆրանս. 3% 3% Français)	97	52
Բէյի (Tab. Turcs)	402	—
Գնօսլիա (R. Turque D.)	31	90
Երկթուղի (Lots Turcs)	126	—
Պանգ Օթթ. (Banque Ott.)	585	—
Թրանսվալ (Transvaal)	109	—

ԹԷՎՃԻՀԱԹ

Օրման վէ Մատէն վէ Զբրաթ նէզարէթի եէլիլէսի մէմուրիյէթնէրէն սաստէրլու Սբը Ալիքէա Սանտիսն պէյ բիւթպէի Ուլա սընֆը սանխի թէվճիհ պույրուլմուշ սբը։

* * *

Քէօրիւլի դաղաը դայմագամ մուավինլիկնէ Թոսօվա վիլայէթի Թէրէքմա մուավինի Տիրան էֆէնտի Թային պույրուլմուշ սբը։

ՆԸՇԱՆ

Մէմուրիյնը սրհիյէտէն ալիքնէը օրուլը Հիւմայուն մէրքէզ խասթախանէսի եէրանը էվվէլի Իզզէթ էֆէնտիյէ տէօրմունճի բիւթպէտէն նշանը ալի Օսմանի ինան պույրուլմուշ սբը։

ՆԵՐՔԻՆ

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՅՐԱՆՑ-ԵՕԶԷՖ կայսր ծննդեան տարեդարձին առթիւ, երէկ առտու, Բեւրայի Սանթա-Մարիա եկեղեցիին մէջ գոհաբանական արարողութիւններ կատարուեցան։ Ներկայ էին դեսպան Պառոն տը Դալիէչ, և պաշտօնէութիւնը, հիւպատոսը, պահակներն սպայակոյտը, ամէնքն ալ մեծ համազգեստով. պապական նուիրակին փոխանորդը, բոլոր աւստրիացի կղերը և գաղութը, և խուռն բազմութիւն մը։ Արարողութիւններէն ետք Պ. տը Դալիէչ ընդունեց շնորհաւորութիւնները դեսպանատան մեծ սրահին մէջ։ Սրահին ճակատը կը զարդարէր Յիրանցեօզէֆ թագաւոր-կայսեր պատկերը։ Դեսպանը երբ նստեցաւ, աւստրիական բարեսիրական ընկերութեան նախագահ Մ. Օօքթօր, խօսք առաւ և ի վերջ հանելով Աւստրիոյ-Հունգարիոյ կայսեր բարձր կարողութիւնները, մաղթանքներ ըրաւ և խնդրեց դեսպանէն գաղութին հաւատարմական և երախտագիտական զգացումները հաղորդել Ն. Վեհափառութեան։ Դեսպանը պատասխանեց գեղեցիկ և կարճ բանախօսութիւնով մը որ ծափերու մէջ աւարտեցաւ։ Յետոյ, դեսպանին հետ միասին, բոլոր ներկաները, ծափահարութիւններ բարձրացուցին Վեհ. Սուլթանին համար, «Որուն բարձր հովանիին տակ կը բարգաւաճի աւստրեւմտեան դաղութը»։ Յետոյ շնորհաւորութիւնները սկսան. բաժակաճառեր արտասանուեցան Թագաւոր-կայսեր և դեսպանին կենացը։

Դեսպանը դեռ սրահ չմտած, ընդունեց շնորհաւորութիւնները Մեծ-Սպարքոսին և արտաքին գործոց նախարարին ներկայացուցիչ՝ Թարգման Սաարէատին պէյի։

—Կէս օրէն ետք, Եէնիգիւղի աւստրիական դեսպանատան մէջ, դեսպանը ընդունեց շնորհաւորութիւնները Վեհ. Կայսեր պատուիրակներուն, զօր. Շաքիր փաշայի և Իպրահիմ պէյի։

—Կէս օրին օսմ. պահականաւը Թնդանօթի հարուածներ արձակեց։ Բոլոր պահականաւերը և աւստրիական հաստատութիւնները դրօշաղարդուած էին։

—Գիշերը Եէնիգիւղի դեսպանատունը լուսաւորուած էր և չքեղ հացկերոյթ մը տրուեցաւ։ Լոյսի «Տաֆնէ» շոգենաւը հրախաղութիւններ կատարեց Եէնիգիւղի բացերը։

ԿԱՅՍ. ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.—Բարիզի ստորերկրեայ երկթուղիի արկածին առթիւ, Վեհ. Սուլթանը հեռագիրով ցաւակցութիւն յայտնեց Նախագահ Մ. Լուբէի, որ փոխադարձաբար, հեռագրով շնորհակալութիւն յայտնեց։

ԼՈՆՏՈՆԻ Օսմ. դեսպան Միզիւրիս փաշա, անցած Դշ. իրիկուն, արտաքին գործոց պաշտօնարանին մէջ, Լորտ Լէնսդաունի կողմէ տրուած հացկերոյթին ներկայ գտնուած է։

ՊԱՏՈՒԱՆՆԵՆԻ ՀԱՒԱՔԱԾՈՅ.—Յայտնի է թէ, Կայս. Իրատէի մը համաձայն, Օսմ. բոլոր պատուանշաններուն և շքադրաւիներուն մէկ հաւաքածու մը պատրաստուի։ Պետական Խորհուրդը այդ առթիւ տեղեկագիր մը և հրահանգ մը պատրաստեց։ Ոսկի շքադրաւիներու և աղատարարի զանազան շքադրաւիներու հաւաքածու ամբողջացուելով կայս. Պալատ մատուցուեցաւ։

ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐԸ.—Այն պետական պաշտօնեաները որոնք պաշտօնակ կ'ելլան և ետքը դատուելով անպարտ կ'արձակուին, իրենց պաշտօնանկութեան թուականէն սկսեալ կէս թոշակ ստանալու իրաւունք պիտի ունենան։ Այս որոշումը չրջաբերականով մը հաղորդուեցաւ բոլոր նահանգները։

ՄԱՐՍԱՅԻՆ հասոյթներու յաւելման և մաքսանենդութեան դէմ միջոցներ անօրինելու մասին կազմուած յանձնաժողովը, նկատողութեան կ'առնէ քննիչ պաշտօնեաներուն տեղեկագիրները։

—Մաքսային վերատեսչութեան հաշուակալ Եուսուֆ Ձէմալ պէյ Պոլսոյ կողմի մաքսատուներուն գործառնութիւնները պիտի քննէ։ իսկ մէքթուպճի Շեվքէթ պէյ, քննիչ պաշտօնեաներու նախագահ Ազիզ պէյ ու պահասան պաշտօնեաներու պետ Պիւրհանէտտին պէյ՝ Զէյթիոյ մաքսատուները։

—Մաքսային Խորհուրդին անդամ Սամի պէյ իր տեղեկագրին մէջ ըսած է թէ, Պոլսոյ մաքսատուն ուղեւորներու Սալոնին պաշտօնեաները առանց համազգեստի կը պաշտօնավարին, հակառակ ազդարարութեանց։ Նաեւ թէ, պահասան պաշտօնեաներ ալ պէտք է դտնուին նոյն Սալոնը, քանի որ հիմա քարտուղարներ եւայլն միայն կան։

ՄԱՆՏԱ-ԲՕՍՊԹԻ դրութիւնը, առաջիկայ Օգոստ. 19էն 18 նոր կեդրոններու մէջ եւս պիտի գործադրուի, որոնք են. Էրզրում, Վան, Մամուրէթ-ել-Ազիզ, Տիարպէքիր, Սվազ, Մոսուլ, Պասրա, Երզնկա, Ամասիա, Գօյա, Տիվրիկ, Արաբկիր, Կեսարիա, Կապանմասէն, Բէմախ, Մարզուան, Մաքրի և Նէվշէհիր։

ԾՈՎԱՑԻՆ նախարարութիւնը հրամայեց ուշադրութիւն ընել որ, նաւամատոյներն և մարտանաւերուն մէջ, դիւրային պահարանները իրենց պաշտօնին գլուխը գտնուին միշտ։

—Ֆիլատելֆիայի նաւարանին մէջ պատաստուած Ապտիւլ Մէնիֆ յաձանաւը 91.40 մէթր երկայնութիւն ունի, 12.30 մէթր լայնք և 3250 թօնս տարողութիւն։ Նաւը պատուած է 75 մնդմ. հաստութեամբ զրահով։ Մեքենան ունի 12000 ձիու ուժ, և ժամը 22 հանգոյց արագութիւն։ 600 թօնս ածուխ պիտի կրնայ պարունակել։ Պիտի ունենայ 2 հատ թնդանօթ 15 սանտիմէթրոց, 8 հատ 12 մնդմ.նոց, 6 հատ 47 միլիմէթրոց և 6 հատ 37 միլմ.նոց։

—Թէբանէի շրջուն նաւարանը սկսաւ նորոգուիլ։

—Ծովային նախարարը հրամայեց մեսի հայթայթիչներուն, քըվըրճըգ և քարաման ոչխարներ միայն տալ։ Մասնագէտներէ յանձնաժողով մը կազմուեցաւ, քննելու համար հայթայթուած մեսերը։

—Մախսուսէի շոգենաւները կանոնաւոր կերպով Սուրիոյ ծովեզերքները պիտի երթեւեկին։ Պոլսէն երկու շոգենաւ պիտի ուղեւորին, մէկը դէպի Իսքէնտէրուն և միւսը Մէրսին։

ՌՈՒՍԻՈՅ ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ.—Թուրք թերթերը հետեւեալը կը գրեն Բէօքէր Լոյսէն առնելով։ — Ռուսիոյ պաշտօնաթերթը կը գրէ թէ, արտաքին գործոց նախարար կոմս Լամստորֆ, անցած ամսոյ 12ին, Սօֆիայի ռուս դիւանագիտական գործակատարին հեռագիր մը ուղղած է։ Այդ հեռագրին մէջ, հիւպատոսական տեղեկագիրներէն քաղելով կը յայտնէ թէ, Պուլկարիոյ մէջ երեւան եկած աւազակները, ասդին անդին շահատակութիւններ կը գործեն, և կարգ մը անմեղներ իրենց անօրէն ոտնձգութեանց կ'ենթարկեն. հետեւաբար, կ'ազդարարէ Պուլկարիոյ իշխանապետութեան, չնչել այդ աւազակութիւնները, և բնաւ չչեղել Ռուսիոյ արդէն իսկ հետեւած քաղաքականութենէն։

ՅԷՍԻ աւստրիական գործարանները, անցած տարուան պէս այս տարի ալ 4 % չահաբաժին պիտի տան, կ'ըսէ Ֆրայէ Բրէսէ։ Թէև ողողումներէն Մարսիոյ մեծ գործարանը 60-70000 քուրոն վնաս կրեց, սակայն այդ վնասն ալ անցած է եղեր ընդհ. հաշուեկրիչին մէջ։

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՐ.— Մանսաթրի ոստիկան զօրաց հրամանատար գնդ. Բեամիլ պէյ, առջի օր իր պաշտօնատեղին մեկնեցաւ։

—Մանսաթրի նոր կուսակալ Հալիմ պէյ առջի օր Սելանիկ ժամանեց և անկից մեկնեցաւ Մանասթիր։

—Պարիզալը Զաֆեր սրընթաց մարտանաւը, որ նորոգուած և վերջին դրութեամբ սպառազինուած էր, քանի մը նաւանգիստներ այցելելէ ետք Բրէվէզա ժամանեց։ Այս մարտանաւը պաշտօն ստացաւ Եանեայի ծովեզերքին վրայ հսկելու։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ քննիչ յանձնաժողովը Պաղթի թաղէն ետք, առջի օր քննեց Խասգիւղը, և Ոսկեղջիւրի եզերքի բոլոր թաղերը, մինչեւ Ազատ Գրաբ։

ԽՐԻՄԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ մէջ մեռնող ֆրանսացի զինուորներուն ի յիշատակ հոգեհանդստեան արարողութիւն մը կատարուեցաւ առջի օր, Ֆէրիգիւղի լատին դերեզմանատան մէջ։ Խուռն բազմութիւն մը ներկայ էր։ Ներկայ էին ֆրանս. դեսպանին կողմէ զինուորական կցորդ հրամատար Տիւբոն՝ համազգեստով. գաղութին երեսփոխան Մ. Լանսանա և Մ. Ժաք Ժօսթ, ֆրանս. առեւտր. սենեակին նախագահ Մ. Ժիրօ, պահականաւին հրամանատարները, սպաները և այլն։ Արարողութիւններէն ետք ներկաները գացին այն գամփարանը, որ կանգնուած է յիշատակ զինուորներուն և որ պակներով զարդարուած էր. հոն աղօթքներ կարդացուեցան և պատարագիչը արձակում տուաւ։ Տիւբոն հրամանատարը յուզիչ ճառ մը խօսեցաւ։

—Երէկ առտու ալ արարողութիւն մը կատարուեցաւ նոյն տեղը, ի յիշատակ իտալացի զինուորներուն։ Ներկայ էին դեսպան տի Մարտինա մարքիզը, խորհրդականը, զինուորական կցորդը, պահականաւին հրամանատարը և սպաները, նաև իտալացի երեւելիները։ Ներկաները յետոյ գացին դամբարանը, ուր քահանան արձակում տուաւ։

ԱՔԻՐ. ՏՐԻՊՈԼԻՈՅ մէջ քանի մը Եւրոպացիներ մաղէզի (Հերդեմնիէլ) ցեղէն շատ մը սողուններ հաւաքել տալով Եւրոպա կը զրկէին։ Նկատելով որ մաղէզները վնասակար չեն, ընդհակառակը հունձքերուն և ծառերուն վնասող որդերը կը փճացնեն, հրամայուեցաւ որ անոնց արգելումն արգիլուի։

ՀԱՆՐՈՅՑԻՆ ՋՈՒՐ. — Վեհ. Սուլթանը մատուցուած անդեկագրէ մը իմանալով որ Զաֆրանպոլուի մէջ կայ աղբիւր մը հանքային ջուրի, որ Եանոսի ջուրին յատկութիւնները ունի, բարեհաճեցաւ հրամայել Պէյլէրպէյի հիւանդանոցին լիժիկներէն հազարապետ Զիհէտտին պէյի, նոյն տեղը երթալ և 500 շիշ բերել։ Տօքթօրը կատարեց այս պաշտօնը։ Իր ներկայած տեղեկագրին մէջ կը յայտնէ թէ, վերոյիշեալ տեղէն քիչ հեռու ուրիշ հանքային ջուրի աղբիւր մը կայ, որուն ջուրը Զիթիի ջուրին յատկութիւնները ունի։ Այս ջուրին նմոյշներն ալ բերուած են։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ դեսպանը առջի օր Պոլիս վերադարձաւ։

ԱՏԱՄԱՆԱՐՈՒԹԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ.—Յայտնի է թէ Քազ. Բժշկ. վարժարանին մէջ, ատամնաբուժական ճիւղ մը պիտի հաստատուի։ Կրթական պաշտօնարանը արտօնութիւն խնդրեց այդ վարժարանը մտնել փափաքող աշակերտներէն պատշաճ վարձք մը առնելու։ Շրջանը երեք տարի պիտի ըլլայ։

ՋՈՒՐԵՐՈՒ խնդրով զբաղող յանձնաժողովը, Պոլսոյ ջրամբարները քննեց և տեսաւ թէ շատերը պարապ տեղը կը հոսին և մեծ նորոգութիւններու կարօտ են։ Որոշեց պահակներ հաստատել ջրամբարներուն մօտերը։ Ամբողջ նորոգութեան ծախքը 3500 ոսկի կ'ենթադրուի։ Էտիրնէ Դարուի մէջ մեծ մեթրանոց մը պիտի չինուի որ ճիւղեր պիտի ունենայ Սուլթան Ահմէտ, Սուլթան Պայազիտ ու Ֆաթիհի մէջ։ Մեքենայի մամանգէտ մը առաջարկած է ատոնց մեքենաներ հայթայթել այդ բանին համար։

ՏԱՐ-ԻԲԼ-ԽԱՅՐ ընդհանուրիւք աշակերտներուն ընտրութիւնը աւարտեցաւ։ Թէև 200 որք միայն պիտի ընդունուին, սակայն, կայս. գթութեան շնորհիւ 300ի բարձրացաւ անոնց թիւը։ Աշակերտներուն զգեստները կը չինուին հիմա։

—Կայս. Իրատէի մը համաձայն, կրթական պաշտօնարանը պիտի հոգայ Տար-իլ-Խայրի համար գնուելիք իրերէններուն արժէքը։

ՄԻՍԻ ԴԻՆԸ.—Կայս. Իրատէի մը համաձայն, Բաղաքապետութեան կողմէ ձեռք առնուած միջոցներուն շնորհիւ, միսին գինը 30-40 փարա իջաւ օրական։ Օգոստ. 10-17 Պոլիս հասան 9185 ոչխար, որոնք ծախուեցան մասվաճառներուն, քըվըրճըգը 6 1/4 ղրշ. մարեան 5 3/8 ղրշ. և քարամանը 4 3/4 ղրուշ։

ՅՈՒՆԱՑ Պատրիարքարանին մէջ յանձնաժողով մը կազմուեցաւ, որպէս զի համար թէ, Յունաց վարժարաններուն և այլ հաստատութեանց Հոգաբարձուները Խան Ժողովէն պէտք է ընտրուին, թէ Կրօնական և Բաղաքական ժողովներէն։

ԲԵՐԱՅԻ Հեռագրական Տնօրէն Անդրանիկ էֆ.ի երաշխաւորութեան պայմանագրի լրացած ըլլալով, Հեռագրական Վարչութիւնը որոշեց առայժմ հրամարակալ նկատել զայն, մինչեւ որ անոր հարիւները քննուին։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Եորկոս թագաւորը Ս. Փրկիչ պատուանշանին Բ. կարգը տուաւ Արշիպեղագոսի կղզիներու նահանգին կուսակալ Վահմ. Ապէտին փաշայի։ Մօնիթէօր կը գրէ թէ, բարեկամ աէրութեան մը զրացի նահանգին այս կուսակալը, որ իր բարոյ և մտայի պաշտօնավարութիւնովը Վեհ. Սուլթանի մէկ հաւատարիմ պաշտօնեան է, այս անգամ կ'արժանանայ նաև Հելլէն թագաւորին մասնաւոր յարգանքին։ Ապէտին փաշա, իր վարչական կարողութիւններէն զատ, տաղանդաւոր դրագէտ մըն ալ է, իր յունարէն գրած երկերը, — որոնք հիմա այս լեզուին հմուտ է կատարեալ — արդար և արժանի անուն մը չինած են իրեն։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԵԻ կողմէ 4 նոր շոգենաւներ պիտի չինուին։ Որոշուած է որ այդ 4 շոգենաւերուն անիւները եռանէն ըլլան, բայց յայտնի չէ թէ երկո՞ւ թէ մէկ պառատակ պիտի ունենան։ Մալիւմաք դիտել կուտայ թէ, երկու պառատակ եթէ ունենան, նաւամատոյցներու մօտենալը աւելի դիւրին պիտի ըլլայ։

—Շիրքէթի շոգենաւերը կիրակի օրուընէ ի վեր, իրենց երթեւեկին միջոցին մասնաւոր դրօշակներ կը պարզեն իրենց առջեւի կայմին վրայ։ Կարմիր գոյնով՝ երբ Անատոլի եզերքը պիտի երթայ, և կապոյտ՝ երբ Ռումելիի եզերքը։ Ասոր նպատակն է ուղեւորներուն դիւրութիւն մը ընծայել, իրենց երթալիք տեղերը լաւ որոշելու համար։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐՄԵՆԱԲԻ ՀՐԴԵՀԸ.— Ժամանակին գրած էինք Արմենաքի մեծ հրդեհը։ Ատանայի պաշտօնաթերթը «Սէյհան» նոր մանրամասնութիւններ կուտայ այդ հրդեհին մասին։ Հրդեհը որ պատահած էր անցեալ ամսուն 18ի գիշերը, ծագում առած է շուկային մէջ, երկթագործի մը խանութէն և շուտով տարածուած է սիրող հովին պատճառով։ Այրած են 2 խան, թաղապետական պաշտօնարանը իր պաշտօնաթուղթերով, 400 խանութ ամբողջ ապրանքներով, մէտրէսէ մը և 60ի մօտ առներ։ Անմիջապէս յանձնաժողով մը կազմուած է հրկիզեալներուն նպաստ հասցնելու համար, և շրջակայ նահանգներուն մէջ նուիրատուութիւններ կը կատարուին։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ.—Շաբաթ օր երկրաշարժի ցնցում մը զգացուեցաւ Բէնղազիի մէջ։

ԾՈՎԻ ԱՐԿԱՆ.—Խալոյ բեռցած մեծ մակոյկ մը որուն մէջ երկու մարդ և երկու տղաք կային, 7 և 12 տարու, շրջեցաւ Իզմիրի ծոցին մէջ, Քարապուրնուի առջեւ։ Երկու մարդիկը ազատուեցան, իսկ երկու տղաքը խեղդուեցան։

—Լոյսի Բօսֆիտան շոգենաւը խրած էր Հայֆայի մօտ, Բարմէլի հրուանդանին առջեւ։ Ընկերութիւնը Թալիա շոգենաւը ղրկած էր հոն։ Հապսպուրկ եւս Ալեքսանդրիայէ արկածին վայրը փութայ։ Բոլոր ապրանքները թէև փոխադրուած են, սակայն նաւը դեռ չէ ազատուած։

ԴԻՆՈՎՈՒԹԻՒՆ. — Պօյաճիգիւղ բնակող 55 տարու նաւավար Թօփալ Օնիկ, առջի գիշեր ծովեզերը խեչափառ բանելու համար երբ նաւակը քարափին կապել կը փորձէր, դինով ըլլալով, ծովը ինկաւ։ Թէ՛ ինք անկարող և թէ գիշեր ըլլալով, չուրջէն տեսնող չեղաւ և խեղդուեցաւ։ Դիակը առաւօտ գտնուեցաւ քիչ մը ետդէն։

ԱԻԱԶԱԿՆԵՐ.—Բիրկսի (Պէլօպոնէս) ֆրանսական հիւպատոսը, Մ. Աբլնթիսի Մարքիս, շրջապատուեցաւ խումբ մը աւազակներու կողմէ, այն միջոցին երբ կառք կը նստէր իր ամէնն առաւ, և կէս օրէն ետքերը ադին անդին կը թափառէր, Բարիզի և արուարձաններուն մէջ։ Այս տեսակ երկար պտոյտ մը դարձին էր որ էնսթիթիւն առջեւ հանդիպեցաւ իր նախկին արհեստակից բարեկամին, որ գեղեցիկ յայտնութիւն մը ունեցած էր Սալոնին մէջ։

—Ինչպէս. դո՞ւն ես, պօռաց նկարիչը. ախ, իմ խեղճ Լօռանս, ընաւ չպիտի ճանչնայի, ո՞րքան նիհարցեր ես։

—Կարգուեցայ, պատասխանեց Լօռան, անձկոտ շեշտով մը։

—Կարգուեցա՞ր, դո՞ւն. շխտակը չեմ զարմանար ըրած այդ այլանդակ քանիդ համար։ Էն հիմա ի՞նչ կ'ընես ըսէ նայիմ։

—Պզտիկ աշխատանոց մը վարձած եմ. առտուները քիչ մը կը նկարեմ։

Լօռան պատմեց ամուսնութիւնը քանի մը բառով, յետոյ ջղային ձայնով մը յայտնեց իր ապագայի ծրագիրները։ Բարեկամը անոր կը նայէր զարմացած երեւոյթով մը որ զինքը կը վրդովէր։ Ճշմարիտը սա էր որ նկարիչը Թերէզի ամուսնին ներսը չէր գտներ երբեմնի անհոգ ու հաստակ տղան։ Կը կարծէր որ Լօռան ուշադրաւ ձեւեր ունէր. դէմքը նրբացած էր և ճաչակաւոր արժանապատուութիւն մը հագած։ չորոր մարմինը աւելի աղնիւ, աւելի ճապուկ կ'երեւէր։

—Բայց դուն կ'աղուորնաս կոր, պօռալէ չկրցաս ինքզինք բռնել նկարիչը։ դեսպանի մը ձեւերը ունիս. վերջին նորաձեւութիւնով հագուած ես. ո՞ր դպրոցէն ես ուրեմն։

Այս քննութիւնը ծանր կուգար Լօռանի։ չէր ուզեր ալ հեռանալ յանկարծ։

—Կ'ուզե՞ս վայրկեան մը աշխատանոցս եկիր։

—Հաճոյքով, պատասխանեց նկարիչը։

Երբ վեր ելան և Լօռանի բարեկամը ակնարկ մը ձգեց պատերէն կախուած կտաւներուն, զարմացումը կրկնապատկուեցաւ։ Հինգ հատ ուսումնասիրութիւններ (étude), փնտն երկու գլուխ և 3 մարդկային գլուխ, որոնք նկարուած էին ճշմարիտ կորովով մը։ Դիծերը թանձր և խիստ էին. իւրաքանչիւր նկար ցայտուն հանդամանք մը կ'առնէր պայծառ գոյն յատակի մը վրայի չքեղ բիծերէն։ Արուեստագէտը մատեցաւ եռանդով և ապշած, նոյն իսկ իր զարմանքը չկրնալով ցոլել,

—Դո՞ւն նկարեցիր ասոնք, հարցուց Լօռանին։

—Այո՛, ատոնք ուրուագիծներն են մեծ քապլօի մը զոր կը պատրաստեմ։

—Նայինք, սուտ չուզեր, իրաւ, դո՞ւն ես հեղինակը ասոնց։

—Է այո, ինչո՞ւ ես չըլլամ հեղինակը։

Նկարիչը չհամարձակեցաւ պատասխանելու, «որովհետեւ այս կտաւները արուեստագէտի մըն են, և դուն խեղճ ու կրակ որմնադիր մըն ես։» Երկար ատեն լուռ մնաց նկարներուն առջեւ։

Իրաւ այդ ուսումնասիրութիւնները ճախաւոր բաներ էին, բայց տարօրինակութիւն մը, այնքան ուժեղ նկարագիր մը ունէին, որ կը մատնէին արուեստագէտի ամենազարգացած ըմբռնութիւններ։ Ապրուած նկարներ պիտի կարծուէին։ Լօռանի բարեկամը երբեք չէր տեսած այսքան բարձր խոստումներով լեցուն նախագիծեր։ Երբ ադէկ մը դիտեց, դարձաւ հեղինակին կողմը և ըսաւ,

—Շիտակը ըսե՞մ. ես քեզի կարող չեմ կարծեր այսպէս նկարելու։ Մը սատանայէն առիր տաղանդդ. սովորաբար կարելի չէ ինքնիրեն սորվիլ։

Եւ կը դիտէր Լօռանը, որուն ձայնը իրեն աւելի քաղցր կը հնչէր, որուն ամէն մէկ շարժումը տեսակ մը հաճոյալուութիւն ունէր։ Չէր կրնար գուշակել այն ահռելի ցնցումը որ այս մարդը փոխած էր, անոր մէջ զարգացնելով կնոջական ջիղերը։ սուր ու փափուկ զգայնութիւնները։ Անտարակոյս արտակարգ եղելութիւն մը լեցուած էր Բամիլլի սպանիչին կպչուռութեան մէջ։ Դժուար է այդ տեսակ խորունկութիւններու վերլուծութեան մէջ մտնելը։ Լօռան գուցէ արուեստագէտ եղած էր ինչպէս եղած էր վախկոտ, այն մեծ խորտակումին հետեւանքով, որ անոր մարմնին ու միտքը յեղաշրջած էր։

(Շարունակելի)

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ

(1903 5/18 Օգոստ. Դշ.)

ՑՈՐԵՆ

Սէրթ էֆթրա, օխան	33	փր.
» միջին տեսակ »	31-32	»
Ճերմակ Ա. լիպրայէն պակաս	8	ղշ.
» Բ. »	8 1/2	»
Մախլիթ (խառն) »	9 1/2-10 1/4	»
» (հաճարով) »	11-11 1/2	»

Այսօր ժամանեց 4 վագոն ցորեն Անատոլ։

Բումիլի 10 վագոն լիպրայէն պակաս 8 1/2-8 3/4 ղրշ.

ԱԼԻՒՐ

Տեղական քըրմա Ա. պարկը 72 ղշ.
» » Բ. և Գ. » 68-70 »
Բէյսթէնէտ 2500 պարկ. Ն՝ (2-3) 72 1/2-73 ղրուշ։
Մարսիլիա 300 պարկ կարծր 60-62։

ԹԵՓ

Օխան 15 1/2-16 փարա։

ԳԱՐԻ

Աղէկ տեսակը 10 3/4 ղրշ. գրիւը
Երկրորդ » 10-10 1/2 »

ՄԻՍԻՐ

Օխան 27-29 փարա։

ԱՅՍ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԲԱՐԻԶ, 18 Օգոստոս. — Վաչինկթընէն կը ծանուցուի թէ Դոլմպիոյ կառավարութիւնը մերժած է Բանամայի Ջրանցքին վերաբերեալ ծրագիրը։

ԱԹԷՆՔ.—Հելլէն Հանր. Պարտուց անցեալ տարւոյ Յունիսի ամսոյ 4,077,691 ոսկեմի հասոյթին հակընդդէմ, այս տարուան վեց ամսուան հասոյթը 27,201,970 ոսկեմի բարձրացած է։

ԶՈՒԹԱԿԻ ԴԱՍ. — Կարդալ Դ. երես

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

ՕՍՄ. ՔՕՆՍՈՒԼԻՏԷ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	34.16
Ամէնէն բարձր գինը	34.35 1/2
» վար գինը	34.15 1/2

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԲՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ ֆր.	123.62 1/2
Երէկուան բարձր գինը	125.50
» վար »	123.62 1/2
Բրէտի Ֆոնտիէ էժիբսիէն	266.
Բարաի	505.
Լարիւմ	77.
Պանք Նաս. Կրէս.	425.
Թրամվայի Բամնեթուղթ	6.
Թրանսվալ	113.
Բէյթի պարտաթուղթ Լ. Օ.	398.
Ամառոյ. Երկ. բամնեթ. Ա.Ո.	11.75
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ. Լ. Օ.	4.50

ՍԹԻԼԱՆՑ

Քոնսոլիտէ մէկ օրուան Օսմ.	2.75	
» ուրբաթ » »	5.	

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

Օսմ. ոսկին 100 ղշ.էն	ղշ. փր.
Մէճիտիէ արծաթ	108.
Նոր մէթալիք	104.
Անգլիական ոսկի	109.37
Ֆրանսական ոսկի	87.18
Բրիմից	51.06
Բոլ	90.
Բուպլի թղթադրամ	8.62
Լոնտոն 3 ամիս	110.07
Բարիզ »	22.83

Ատամնաբոյժ Ա. ՍԲՎԱՃԵԱՆԻ ազդը կարդալ Դ. էջը։

«ՄԱՆԶՈՒՄԻՆ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԹԵՐԹՈՒՆ

ԿԻՒՍԹԱՎ ԷՄԱՌ 113

ՎԱՅՐԵՆԻՆԵՐՈՒ ՆԱՒՅՊԵՏԸ

Վ. Ի. ՊԻ

ՀԱՅԱԳՐՈՒԹԻՒՆԱՆ ԵՒ ՍԻՐԱԿԱՆԵՐՈՒ

66.

Ցին ու Սաւանին

—Մարիկ ըրէ ըսաւ, Լէնտա, ե՛ս էլ որ քեզ յանչնակել սուի, գիտես արդէն, բայց պատճառը չես դիտեր։ Լէ՛ն ուրեմն, պատճառը պիտի ըսեմ քեզ։ Այն մարդը որ հոսկէ դուրս ելաւ, Անթիմաուէլը, Առօքանցիներուն գլխաւորը, թշուառական մարդ մըն է, քեզի հանդէպ սոսկալի կիրք մը ունի յանցնելիք, տե՛ս, այնքան կիրքսա է որ, իր մայրը սպաննեց այս կիրքէն ետ կեցնել ուզելուն համար։

—Օ՛հ, պղտաց աղջիկը սոսկումով։

—Կը դողա՞ս չէ՞, յարեց Լէնտա, այս մարդէ սիրա չունի, իր կիրքերէն զատ բան մը չի ճանչնար, և այս մարդը կը սիրէ քեզի, ես ծախեցի քեզի անոր, հիմա անո՛ր կը պատկանիս ալ, անիկա իրաւունք ունի ուզածը ընելու քեզի։

—Օ՛հ, չեմ կարծեր որ այսքան անգութ եղած ըլլաք։

—Այո՛, այո՛, յարեց Լէնտա, ակռաները սեղմելով, և դեռ ունիմ ընելիքներ, օ՜հ, չես գիտեր որքան երջանիկ կ'ըլլամ երբ քեզի կը չարչարեմ։ Գիտցիր որ քու ամէն մէկ արցունքներդ իմ վիշտերս կը թեթևցնեն։

—Ըսել է որ սիրա չունիք դուք, տիկին։

—Ո՛չ չունիմ ալ։

Մանկամարդուհին պահ մը յուզուեցաւ, արցունք թափեց և իր դահիճին առքերուն առջեւ ինկաւ։

—Դթութիւն ունեցէք, տիկին, պաղաղով, հիմա ըսիք թէ սիրած էք, հետեւաբար սիրա մը ունիք, յանուն անոր զոր կը սիրէք, գթութիւն ունեցէք, խնդրեմ, խեղճ որբուհիի մը հանդէպ որ երբեք չարիք չէ գործած ձեզի։

—Ո՛չ ոչ, գթութիւն չեմ ճանչնար, ըսաւ ու մէկ կողմ հրեց։

Բայց Ռօզարիօ անոր թեւէն կառչած, ծունկերը իյնալով,

—Տիկի՛ն, յանուն ձեր սիրահարին, գթութիւն ունեցէք։

—Վերժինդրութիւնդ զատ բան չեմ ճանչնար, յարեց ժպտալին, առելութիւնը աղէկ բան է, մարդ կը մոռնայ իր վիշտը։ քու աղու արցունքներդ ինծի բարիք կը թոնին։

Տնտա Ռօզարիօ կուլար ու կուլար։

Միայն իր ախանջին հասած էր Լէնտային ըսած «աղու արցունքներ» բառերը, և իսկոյն

—Օ՛հ, տիկի՛ն, պօռաց, դիտէի թէ պիտի բարի ըլլաք ալ, և սիրայ կրնամ ձեզի մեղմացնել, օ՜հ, Աստուած գթայ ինծի։

—Լռէ՛ք կ'ուզէք ըսել, խնդիր ալ չկայ, յարեց Լէնտա։

—Տիկի՛ն, յարեց Ռօզարիօ, դուք զաւակներ ունեցած էք, սիրած էք զանոնք, և չատ սիրած, ապահով եմ։

—Լուռ կեցէք, թշուառական, ը՛ռէռ, մի խօսիր աղջկանս վրայ։

—Այո, ձեր աղջիկը, զոր այնքան կը պաշտէք, տիկի՛ն։

—Լռե՛ք, լռե՛ք կ'ըլլար, կը պաշտէի։

—Լռե՛ ուրեմն, յանուն անոր, գթացէք ինծի, տիկի՛ն։

Լէնտա անոր այս խօսքին վրայ խոյացաւ խեղճ աղջկան վրան և

—Թշուառական, անոր վրէժն է որ արդէն կ'առնեմ քեզմէ, անոր զոր յափշտակեցին ինձմէ, անոր վրէժը առնելու համար է որ քեզի Անթիմաուէլին ծախեցի։

Տնտա Ռօզարիօ կայծակնահար եղաւ, սակայն քիչ քիչ ինքզինքին եկաւ, յամրարար ինքզինքը չտեսնելով և անդութ կնիկանը երեսը նայելով։

—Տիկի՛ն, ըսաւ դուք սիրա չունիք, անիծեալ ըլլաք, Աստուած պիտի պատժէ ձեզի, զալով ինծի, անոր չնորհնակի կրնամ ապաւէն ձեր հիրանոցէն։

Եւ անմիջապէս Լէնտային գօտէն քաշեց սուր դաշոյն մը, զոր անգութ կինը կը կրեր իր վրայ Հնդիկներէն հետ ապրելէն վ վեր։

Լէնտա վրան խոյացաւ։

—Կեցէ՛ք, տիկի՛ն, ըսաւ աղջիկը վճռական չեչտերով, քայլ մը ևս եթէ առնէք, կը զարնեմ, հիմա չեմ վախնար ալ ձեզմէ, ես իմ կեանքս ուրիշ եմ ալ, ձեզի չըսի՞ որ Աստուած ինծի հետ է։

Մանկամարդ աղջիկան նայուածքը այնքան զօրաւոր, իր կեցուածքը այնքան որոշ էր որ Լէնտա կանգ առաւ, հակառակ իրմէ։

—Էհ, ուրեմն, յարեց Ռօզարիօ, արգահատանքի ժպիտով մը, թո՛ղ այն մարդը մտնեցնայ ինծի, այս դաշոյնը սիրտը պիտի խօթեմ, չնորհակալ եմ ձեզի, որովհետեւ ձեր չնորհիւ է որ յուսահատութենէ պիտի ազատիմ։

Լէնտա կատաղութեամբ անոր նայեցաւ, բայց չը պատասխանեց, որովհետեւ ընկճուած էր։

Այս վայրկենին, մեծ աղմուկ մը փրթաւ վրանին մէջ, ոտքի ձայներ լսուեցան, պոռնք կը մօտենային երկու կիսերուն դառնուած կիսերուն անդը։

Լէնտա ահաւոր վրայ նստաւ, շըտկելով ինքզինքը, որպէս զի եկողներուն առջեւ ինքզինքը չի մատնէ։

Տնտա Ռօզարիօ ուրախութեան ժըպիտով մը դաշոյնը իր կուրծքին մէջ դրաւ։

67.

Տօն Ռամօնի նամբորդութեան վախանը

Տօն Ռամօն Սանդրաս՝ Վալտիվիսէն մեկնած էր ոտկայն։ Առանձին էր, իր ձիի հետ։ Ր զլուխը կախած կը քալէր։

Տօն Ռամօն հաւատք չունէր ճամբորդութիւնը գլուխ հանելուն վրայ, որովհետեւ ամէն մէկ քայլին կը վախնար որ հարուած մը պիտի ընդունի։ Միայն դանակ մը առած էր իր վրայ, սա նկատումով որ իր ախարութիւնը մէջտեղ պիտի դնէր այն պարագաներուն, երբ հարուած մը ընդունելու հարկին տակ դտնուէր։

(Շարունակելի)

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԻՄՊԻԿԻՏԱՐ

Ամերիկեան Վարժարանի յաւաքիկ տարեշրջանը կը սկսի 1903 Մեպտ. 15ին (Ն. Տ.)։

Դիւրութիւններու տարեմուտին է 35 օտմ. սակի Լուսամիջոցներուն չորս գարնանային քաներուն համար։ իսկ 30՝ նախակրթարանին համար։

Տնօրէնութիւնը Լանք չէ ինչպէս վարժարանը ամէն առաւելութիւններով օժտելու։ Լաւագոյն դրութիւնով և մեծ յաջողակութիւնով կ'ուսուցանի Հայերէն, Ֆրանսերէն, Անգլիերէն, Գերմաներէն և դասական լեզուները, ինչպէս նաև բնական գիտութիւններ։

Հմուտ և վարժ հիւանդապահուհի մը աշխատրէ հոկողութիւնը կը վարէին աշակերտուհիները և կ'ապրին խաղաղ ու յարմարագոյն մը մէջ։

Աւելի տեղեկութիւններու համար դիմել վարժարանին Տնօրէնին Տր. Փէթրիքի։ 20—4

ԴԱՍԱՏՈՒ ԿՈՒՐՍԻ

Տիվրիկի Ս. Նարէկեան վարժարանին համար կ'ուզուի Տնօրէն-դասատու մը որ լաւ գիտնայ հայերէն և օսմաներէն լեզուները։ Փափաքողները դիմեցնեն Դ. օրերը Մեծ Նոր Խան, վերի յարկ, թիւ 14, Տիվրիկի Աղգ. կառուցոց Հոգաբարձութեան գրասենեակը ժամը 7—8։

ԱԶԴ

Սամաթիոյ երկսեռ վարժարանք պիտի վերաբացուին առաջիկայ երկուշաբթի օգոստոս 11, նորոգ կազմակերպութեամբ և ուսուցչական ընտիր խմբով մը՝ Տեսչութեամբ Մ. Սալթանեան էֆէնտիի։

Այս առթիւ Պատ. թաղկեցոյ ուշադրութեան կը ներկայացուին ի մէջ այլոց հետեւեալ կէտերը։

1. Սրանական հինաւուրց դրութեան յաջորդած է դասարանական օգտակար դրութիւնն ըստ կազմական կանոնագրի։ Նոր կազմակերպութեամբ իւրաքանչիւր դասարան իր դասախարան ուսուցիչը պիտի ունենայ պատասխանատու հանդէպ Տեսչութեան՝ ուսանողաց խնամքան և բարոյական վիճակին համար։

2. Նկատելով ծնողաց մեծագոյն մասին փափաքը ֆրանսերէն խօսակցութեան համար, ֆրանսացի մասնաւոր պարտաւնեալ մը կարգուած է յատուկ այս նպատակաւ, որ իր հանապազօրեայ ներկայութեամբ ուսանողները զբաղեցնելու պիտի ~տարվէ սոյն կարեւոր լեզուին մէջ։

3. Նկատելով ձեւագիտութեան և ձեւագործի աւագ կարեւորութիւնն մասնաւորապէս թաղի էմամի դասակարգին համար, բարձրագոյն պէտ որոշուած է սոյն երկու ճիւղերուն։ Ձեւագիտութեան ուսուցիչ նշանակուած է ՄԵԼՔՈՆ Էֆ. ԳԱԼԷՆՏԻՐ։ Ձեւագործն ևս ոչ նուազ կարող ձեռքերու յանձնուած է։

Սոյն երկու ճիւղերուն համար այցելու աշակերտուհիներ պիտի ընդունուին։

4.— Մանկապարէզի այցելու վարչուհի կարգուած է Տիկին Ագապի Սարաքիէան, որ Տկն. Մատակեանէն յետոյ այսօր առաջին կարգի հեղինակութիւնն մըն է իր ճիւղին մէջ։

Թաղ. Խորհուրդս կը սիրէ յուսալ թէ, Պատ. Թաղեցիք պիտի գնահատեն սոյն նորոգ կարգադրութիւնները և պիտի նախընտրեն առհասարակ վարժարանն օտար հաստատութիւններէ, որոնց հետ մրցելու վիճակին մէջ դրուած է այսօր։

(ԿՆԻՔ Թաղ. Խորհրդոյ)

4 Օգոստոս 1903
Սամաթիա

Plaques JOUGLA

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉՆԵ՛Ր, ԱՐՈՒԵՍՏԱՒՐԻՆԵ՛Ր
ԳՈՐԾԱՐԵՑԷ՛Ք ՄԻՄԻԱՅՆ

ԺՈՒԿԼԱՅԻ ԲԼԱՔՆԵՐԸ

որոնք աւելարեի լաւագոյն բլաքներն են։ 12-6

ՍԵՓ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԴԵՐՁԱԿ ՆՇԱՆ ԱԼԷՄՇԱՀԵԱՆ

Երկար տարիներէ ի վեր հրապարակին վրայ ծանօթ Ալէմշահեան եղբարց ընկերութիւնը իր լաւ գործառնութեամբը յաճախորդներու գնահատման արժանացած է։ Սոյն ընկերութիւնը այս անգամ լուծեալ ըլլալով Նշան Ալէմշահեան իր մասնաւոր վաճառատունը հաստատած է Բերա Մեծ Փողոց Պօն Մարշէին կից և Օսմ. Պանքային մասնաճիւղի դէմ, 350 թիւ Ա. բարդմանը։ ամէն եղանակի յարմար թէ զգղիական և թէ անգղիական ամէնէն դիմացկուն և գեղեցիկ տեսակներուն պէսպիտութեամբը ընտիր՝ ասուիլենի ճոխ մրթերք մը պատրաստ կը գտնուի։ այս վաճառատունը արուեստին կատարելութեամբ և գիներուն դիւրամատչելիութեամբ. ուրիշ հոչակաւոր վաճառատուններուն հետ միտ մրցման սկզ լինելով կը հրաւիրեն արուեստասէր պատուրիչն հասարակութիւնը որ հաճի անգամ մը այցելել։ Հոն վստահ ենք թէ զոհ պիտի լինին թէ գործերուն նրբութենէն և թէ նիւթերուն առատութենէն։ 21—30

ՎԻԵՆՆԱԿԱՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Ի ԲԱՆԿԱԼԹԻ
47ՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Վարժարանս հաստատուած է 1857ին. Նպատակն է՝ աշակերտաց տալ կրօնական, բարոյական և գիտական կրթութիւն մը։ Վարժարանին վարչութիւնը՝ Վիեննայի Մխիթարեանց ձեռքն է։ Ուսուցչական մարմինը (corps enseignant) որ կը բաղկանայ Միաբանութենէ եւ վկայեալ արտաքին ուսուցիչներէ, պիտի կազմեն այս տարի 24 հոգի։ Ուսմանց ծրագիրն է՝ արդի երկրորդական դպրոցներու (école secondaire moderne) յատուկ յառաջադիմը, որ կը համապատասխանէ գերմանական ռեալական դպրոցին (Realschule) յառաջադիմութեան։ բայց ըստ կարի յարմարցուած է այս ծրագիրը մէջտեղացի պիտոյից։ Վարժարանիս կատարեալ ընթացքն ապահովող ձեռակերտները կրնան չատ դիւրութեամբ և առանց ինքնութեան ներքոյի ոնէ բարձրագոյն վարժարան յաջակել՝ ուսմունքը չարունակելու համար (ինչպէս ունինք աշակերտներ ի Վիեննա, Զուիցերիա և կամ կրնան վաճառականութեան ճեռնամուխ ըլլալ։ Աւանդուած լեզուներն են՝ Հայ. Տճկ. Գաղղ. Գերմ. և Անգլ. Կիրքին 2 տարիներ։ Գաղղիերէն լեզուն դործնականապէս սորվելու համար՝ աշակերտները պարտաւորեալ են մինչեւ նոյն լեզուն խօսելու, եւ իրենց վրայ պիտի հսկեն գաղղիացի Մարիստներ, զորոնք յատկապէս բերել տուաւ վարչութիւնս Բարիզեն։ Այս տարի 5 պիսի ըլլայ սոնոց թիւը։ Ամէն ամիս ծնողաց կը ղրկուի հաշուեցական ամփոփագրակ մը, որուն մէջ մանրամասն կը նշանակուի աշակերտին բարոյական և ուսուցչական վիճակը, իւրաքանչիւր դասերու մէջ առած նիշերը են։ Վարժարանս կը գտնուի ընդարձակ ծառայից պարտէզի մը մէջ։ ունի իր յատուկ բժիշկն ու իր դեղարանը 1903—1904 դպրոցական տարին պիտի սկսի Սեպտեմբեր 1/14 Բ., օրը։ Դպրոցամուտի քննութիւնները պիտի կատարուին Օգոստոս ամսոյն 20ին և 30ին, իսկ դասերը կը սկսին կանոնաւորապէս Երեք. օրը՝ Սեպտ. 2ին։ Հրատարակուած է վարժարանի 3րդ տեղեկագիրը։ Վարժարանիս նկատմամբ ընդարձակագոյն տեղեկութիւններ ուզողը, թող դիմէ վարժարանի վարչութեան (Երկ. Ուրբ. և Շաբթ. օրերը։

Թոչակ տարեկան ամենայն ծախիք դիշերօթիկներու համար 30 լիրա օսմ. ցերեկօթիկներու համար 20 լիրա օսմ. արտաքինիներու համար 10 լիրա օսմ.։

ՎԱՐԻՉ
Հ. ԳԱԲՐԻԷԼ Վ. ՄԷՆԷՎԻՇԵԱՆ
Կ. Պոլիս, Բանկալթի
P. GABRIEL Dr. MÉNÉVICHIAN
2—15 Constantinople, Pancaldi

ԱՐԱՄ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ
ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Պոլիս, Պանչէ Դաբու, Պիճ Պիր Զեհիսիճ դիմաց
ԱՐԱՄ ԴԱՐԱԳԱՇԵԱՆ ամէն առաւօտ կանուխ կը գտնուի Սիւլսար, Իւաւարիչ, Տողամաքը փողոց իր բնակարանը։ Ամէն օր 3—11 դիմել Պոլիս, Պանչէ Դաբու, Պին-Պիր-Զէչիմին դիմաց։
Կիրակի օրերը ժամադրութեամբ

ՀԱՅ ՍՆՏՈՒԿՃԻ ՀԱՐԱՆԻՐԻ
ՄԱՔՍՈՒՏ ԳԵԼԸՃՃԵԱՆ
Կ. Պոլիս, Էսկի-Զապթիէ

ԱԳԱՌԻԿ
ՄԻ՛ ՈՒԶԷԻ
ԶԳԻՏԻ
ՏԱՄ
ԱԳԱՌԻԿ
ԶԳԻՏԻ ՏԱՄ

Ճամբորդներու համար 5% զեղչ
Ամուրիներու » 10% »
Աղջիկներու » 50% »
ՊՈՐՍ ԱՆԴԱՄ ԿԱՐԳՈՒՈՂՆԵՐՈՒ ԶՐԻ

ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԴԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿՆԱՑ
Կ. Պոլիս, Գաղաթիւղ, Մեհմիտբաշա
Հասաստուած 1901 Մայիս 1ին

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ ԱՂՋԿԱՆՑ
Մանկապարեզ եւ Նախակրթ. երկսեռ
Դարձնական կեանքի արդի պահանջումներուն համապատասխան կերպով և դիւրաւոյց մեթոդներով կ'ուսուցուին Հայերէն, Ֆրանսերէն, Թուրքերէն, Անգլիերէն լեզուները, կրօն. և Հայ. Եկեղեցւոյ պատմութիւն, Թուաբանութիւն, տիեզերագրութիւն, առողջաբանութիւն և բնական գիտութիւնք, երկրաչափութիւն, գծագրութիւն, առանձին ասեղնագործութիւն, ձեւագիտութիւն և կար, ձեռագործի ամէն տեսակները, դաշնակ և Լուսնակ։ Բարոյական կըրթութեան, բարեկրթութեան և լաւ ճաշակաւոր վարմունքի դասակարգ հոգածութիւն։ Ֆրանսերէն խօսակցութեան մասնաւոր վարժութիւնք՝ դրպրոցական ամբողջ շրջանին մէջ, ընդհանրապէս ֆրանսացի ուսուցչուհւոյ մը։ Մասնաւոր հոգածութեան առարկայ են նաև ձեւական աշխատութեանց և երաժշտութեան ճիւղերը։ Զուխտակի դասն ստանձնած են երկու նշանաւոր ջութակահարներ, իտալացի Մ. Բէրնիս Գալիմբաս և Սիմանեան էֆ։ Դիշերօթիկները կը վայելեն ընտանեկան կատարեալ խնամք և հանգստաւէտութիւն։ Վարժարանն ունի նաև իր մասնաւոր բժիշկը, որ յաճախ կ'այցելէ ու տպայոյ առողջութեան վրայ կը հսկէ։ Վարժարանին տպեալ Ցայտագիրը, որ ի մէջ այլոց կը պարունակէ նաև ընդհանրութիւնն պայմանները, փափաքողներուն կը ղրկուի։ Աշակերտաց վերամուտը տեղի պիտի ունենայ Օգոստ. 25 Բ.. օր, իսկ կանոնաւոր դասաւանդութիւնը պիտի սկսին Սեպտ. 1 Բ.. օր։ Բանակցութեան կամ աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել ի վարժարան առ Տեսչութիւն, ամէն օր մինչեւ կէս օր, իսկ կէս օրվ յետոյ ժամը 6էն 10՝ արձակուրդի օրերու մէջ՝ կարելի է դիմել նաև Մեծ Նոր Խան, վերի յարկ, թիւ 55 դրասենեակին առ նոյն ժամերուն պիտի գտնուի վարժարանին Հիմնադիր-Տեսուչը

12—2 Ց. Գ. ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ

ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ
ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ա. ՍԲՎԱՃԵԱՆ
ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ Է
Բերա, Մեծ Փողոց, Աղա Ճամի, Լիւքսենպուրկ Դաֆեի հով, թիւ 124

ԱԿՌԱՅԻ ԵՒ ԼԻՆՏԻ ամէն տեսակ հիւանդութիւնները կը դարմանէ։ Փըտած ակառները անվնասելի և առանց ցաւի կը հանէ և ի հարկին հատատասպէս կը լեցնէ։

ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ դրութեամբ ոսկի, քաւչուկ և փլոմբիի վրայ ճաշակաւոր և դիմացկուն արհեստական ակառներ կը շինէ, բնականին յար և նման անտրցելի առաւելութիւններով օժտուած։

Վերջապէս բերնի և ակռայի վերաբերեալ ամէն կատարեալ դարման կարելի է գտնել Ա. ՍՎԱՃԵԱՆի դարմանատան մէջ։

ԳԻՆԵՐԸ ԽԻՍՏ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ
Հիւանդ կ'ընդունուի ամէն օր ժամը 2էն 10 (ը. բ.)։

ՆՈՐ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ ՕՍՄ. ԼԵԶՈՒԻ
Ց. Ն. ՏՐԼԷԶԵԱՆԻ
Կը գտնուի Պոլիս, Ասքը և Մարդաքան դրասուն։
Առաւաւտ՝ Միսկինեան Ղուկաս էֆէնտի քով։
Դին կազմուած՝ 2½, անկազմ՝ 2։

Տեր եւ Տնօրէն
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԴԱՇՍԷՐԵԱՆ

ՆՊԱՍՏԻՑ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻՆ
ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ
ԱՆԳԱՂԵՆ ԴԻՊԷՍ
ԳԱՂԻԵՐԷՆ Ի ՀԱՅ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆ
Ի ՊԷՏՍ ՎԱՐԺԱՐԱՆԱՑ
Ցօրհնեց՝ Դ. Ֆ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Գ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Այս դասագիրքը՝ որուն մեր վարժարաններուն մէջ զտած ջերմ ընդունելութեան ապացոյցը եղած է Նախորդ երկու տպագրութիւններուն դիչ ժամանակի մէջ ապառիլը և չասանց ի վեր երրորդին անհամբեր սպասելը, այս անգամ վերստին տպագրութեամբ ի լոյս կուգայ։ Մէջտեղը, որով աշակերտին ներկայացուած են թարգմանուելիք հատուածները, կը դիրտնէ առաջին դժուարութիւնները՝ իւրաքանչիւր ընթերցուածի հետ տալով նաև բառերու նշանակութիւնները, ոճերու բացատրութիւնները և դժուարին մասերու թարգմանութիւնները։ Ընդարձակութեան և դժուարութեան համեմատ առտիճանաբարուած են կտորներ, ու գրքոյկին վերջը փոքրիկ բառարան մը դրուած է վերջին մասին ծառայելու համար։ Առաջին մասերու մէջ դրուած է նաև բառերու արտասանութիւնը։

Այս դասագիրքը՝ նոր տպագրութեան առաջարանին մէջ ցոյց տրուած եղանակին հետեւելութեամբ գործածուելով, կրնայ չատ օգտակար գործիք մը դառնալ ուսուցչաց և ուսանողաց ձեռքին մէջ։

Գրքին բոլոր իրաւունքը Պատ. Հնդկական կողմէն վերնանձնարար նոր իրուած է Նպաստից Ցանձնաժողովոյ անատնին։

Գինը դեղչուած է 3 դրշ.։

Վարժարաններու գոնացուցիչ դեղչ կը տրուի։

Կեդրոնատեղիք՝ Ա. ՊԻՊԷՌՃԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ, Կ. Պոլիս, Պալը Ալի Ճաստեսի, Թիւ 12 6—10

ԵՐԱԺՇՏԱՍԻԷՐՆԵՐՈՒՆ
ՁՈՒԹԱԿԻ ԴԱՍ
ԱՀԱՐՈՆ ԷՖ. ՄՍԼԵԱՆ
Զութակի ծանօթ և տաղանդաւոր վարպետը որ իր ընակարանը Սիլիստրա հաստատած է դիւրութիւն մը տալու համար Մագրիպիւլի իր բազմաթիւ աշակերտներուն և աշակերտուհիներուն, կը ծանուցանէ թէ, հինգշաբթի կէս օրվն մինչեւ ութրթի իրիկուն Մագրիգիւղ կը գտնուի։
Իր մասին տեղեկութիւն առնելու համար դիմել Սդամպոլ ճաստէսի, Ստեփան էֆ. Թէրզեանի կեդրոնական դեղարանը։
Երաժշտասէրներուն համար տարեկան յարմար առիթ մըն է օգտուելու երիտասարդ հոգաբանանին գնահատուած կարողութիւններէն։

ՏՔԴ. Ց. ՍԱՆՈՒԿԵԱՆ
ՄԱՆՍԳԷՏ ԲԺԻՇԿ ՄՈՒՐԲԻ, ԳԱՂԴԻԱԿԱՆ ԱՖՏԻ, ԱՇԸՐԵՐՈՒ ԵՒ ՀԻՆԵՐՈՒՄ ՄՆՆԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ ԵՒՆ. ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Ցիշեալ թժիշկը, որ 15 տարի չոբուանակ պաշտօնավարած է Գալաթէմուլիի նահանգին հիւանդանոցներուն մէջ ար վերսիշեալ հիւանդութիւնները այնչափ տարածուած են, և որ 5 տարիի չափ ալ Եւրոպայի այդ հիւանդութեանց յատուկ նշանաւոր հիւանդանոցներուն մէջ ուսումնասիրութիւններ կատարած, և գործնական փորձեր բրած է և այս կերպով նոյն հիւանդութիւններու բուժման ամենավերջին մեթոդներուն մէջ ձեռնհասութիւն ձեռք բերած, այժմ հաստատուած է Բերա Պէյօղլը Բարմաղ գարու թիւ 10 տունը, և կէս օրվն մինչեւ ժամը 11 կը գտնուի Պոլիս, Պաղչէ գափա պահականոցին դիմացը, Քիւչիւք քեան դեղարանը, ուր կը դարմանէ վերոյիշեալ հիւանդութիւնները, որպէս զի հիւանդ՝ Լան տանը։ Ուրբաթ օրերը ծրիաբար կը դարմանէ աղքատները։ 100—75

ԱՊԱՌԻԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՀԷՐՃԱՅԻ
ԱՊԱՌԻԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄ
ՑԱՃԱԽՈՐԴԱՑ
ԴԻՒՐՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՄԱՐ
ՎԵՐՋԻՆ ԳԻՆ

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶՔ
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ
ԳՈՀՈՒԷՂԵՆՆԵՐ
ՈՒՆՆԱԼ
ԴԻՄԵՑԷՔ
Պոլիս Ոսկերչաց Շուկայ
Մեծ Փողոց, թիւ 13

ՀԷՐՃԱՅԻ վաճառատունը ունի եւրոպական ճաշակով պատրաստած գոհարեղէններ, ամէնքն ալ առաջնակարգ բլաքու պարմանով։
ՀԷՐՃԱՅԻ վաճառատան գիները անմրցելի են։
ՀԷՐՃԱՅԻ վաճառատունը ունի արծաթեղէն ապրանքներ։
ՀԷՐՃԱՅԻ վաճառատունը ունի ժամացոյցներ և արծաթեայ գաւազաններ։

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Հոգիներուն 20 կանխիկ, Մնացեալին հատար չարաթական հարիւրին 5 վճարում
ԿԱՆԽԻԿ ԳՆՈՂԻՆ ՀԱՄԱՐ ՀԱՐԻՒՐԻՆ 5 ՁԵՂՔ
Գործածուած գոհարեղէնները եթէ վնասուած չեն % 10 զեղչով եւ կ'առնուին։
Իսկ ապառիկ գնողներէն % 15 զեղչով եւ կ'պառնուին։

ԱԹԼԱՍ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ 1860ԻՆ
ԺՕՐԺ Դ. ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ՕՐՈՎ

	Անգլ. ոսկի
Դրամագլուխ.—	3,437,000
Արկածելոց վճարուած. —	15,000,000

Այս ընկերութիւնը յանձնարարելի է իր գործառնութեանց ընդարձակութեան և վճարումներուն կանոնաւորութեան համար։

ԶՈՒԻՑԵՐԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԿԱՅԻ ԴԷՄ
ՎԷՆԹԷՐԹԻՒՐ մէջ հիմնուած
Այս Ընկերութիւնը յանձնարարելի է իր չատ դիւրամատչելի պայմաններով արկածներու մասին։
Գրասենեակ Պոլիս, Թոմրուք խան, թիւ 11
Դեր. - Գործակալ Լենդ. Գործակալ
ԴՈՔՏՈՐ ՇՕՐՇԱՆԵԱՆ ՅՈՎՍԷՓ ԹԱՔԻՐՈՒ

ԶՈՒԹԱԿ
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԶՈՒԹԱԿՆԵՐ
Գրասենեակ Պոլիս, Թոմրուք խան, թիւ 11
Դեր. - Գործակալ Լենդ. Գործակալ
ԴՈՔՏՈՐ ՇՕՐՇԱՆԵԱՆ ՅՈՎՍԷՓ ԹԱՔԻՐՈՒ

ԶՈՒԹԱԿՆԵՐՈՒ
ԵԱՆԿԵՐԱՅ ԳԱՐՇԸ ՎԷ ԷՕՄՐ ԻԶՈՒՆ ՍԻԿՈՒՐԹԻ ԳՈՒՄԲԱՆԻԱՅԻ
1828 ՎԷ 1829ՏԱ ԹԷՔՍԱՍԻՍ ԻՏԻԼՄԻԾ
Բարիաէ Բլաս Վաճառատան, 9 Նամիրջու ապիրէի խուսուի։

ՀԱՅԻՔ ՇԻՐԳԷՔԻ
Սէրմանէ վէ իրթիբաթ 107,000,000 Գր։
Սէնէնին մագազինաքը 21,000,000 »
Էօտէնին գիտան 253,000.000 »
Սիկուրթայը խանէլէրին գրմէթի 19,000,000 »

ԷՕՄԻ ՇԻՐԳԷՔԻ
Սէրմանէ վէ իրթիբաթ 153,000,000 Գր։
1900 մագազինաքը 17,000,000 »
Էօտէնին գիտան 120,000,000 »
Սիկուրթայը էօմիւր 260,000,000 »

1828 L'UNION DE PARIS

ՊՈՒՆԻՇԻՐԻԼԹ գաեէթ միւսթա չէրթիթ իլէ Թիւրքիատա սիկուրթա գայիթէ էՕՄԻՒՐ ՍԻԿՈՒՐԹԱՍԸ տախի միւսթէլիթի սուրէթէտ վէ խուսուսի էնկլիզ գիրեսթայը գիրիր։
ՇԻՐԳԷԹԻՆ ՊԱՆԳԱՍԸ «Պանգ Օթթոման» օլուպ, Սթանպուլ Ամանը գաթի Սթամպոլատա Սուլթան Համամնատա Գրաբերը Օղլու բասաճնատա սոր։